

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ROB. EINFELDT

SLÆGTSHISTORISKE
STREJFLYS
I

PRIVATTRYK . KØBENHAVN

1972

Et stykke slægtshistorie sendt ud med venlig
hilsen og ønsket om et godt nytår.

Januar 1972.

Rob. Einfeldt.

Af praktiske grunde trykkes »Slægtshistoriske Strejflys« i tre dele, og de sendes ud til hver sin læserkreds. Første del handler om Einfeldt'erne. I anden og tredje del indgår beskrivelser af bondeslægter i Skåne, fiskere på Hven, husmandsfolk i Odsherred, teglværksfamilier i Norge osv. Set fra mit skrivebord er slægten stor, og jeg har ment, at læserne burde spares for at belaste deres boghylder med mange sider stof, som vil være af meget begrænset interesse for dem. Derfor delingen, som man forhåbentlig vil påskønne! Anden og tredje del vil blive sendt ud efter samme retningslinie.

RE

INDHOLD

Holstenerne	9
»Storebedste« og hendes mor	18
Den flotte husar	25
Sukkermesteren	34
Far og hans søskende	39
Videre op til 1971	60

Holstenerne

Det føles lidt beskæmmende at skulle begynde disse slægtshistoriske strejflys med den spinkleste del af hele materialet. Skal jeg imidlertid lægge ud, som skik og brug er, med fartil-søn-linien, kan det ikke være anderledes – kilderne er få og fattige, dels fordi der hverken findes breve eller mundtlige overleveringer, som har kunnet kaste lys over personerne, dels fordi det officielle materiale – kirkebøger, folketællingslister, realregistre osv. – enten er gået tabt ved præstegårdsbrande eller er splittet mellem arkiverne i Kiel og København. – Men lad os prøve.

Einfeld er navnet på en landsby lidt nord for Neumünster. Som personnavn – oftest forlænget med et lille t for stadsens skyld – har det aldrig været meget almindeligt. Men det er dog brugt i flere hundrede år også i Danmark. Man finder en Claus Einfeldt fra Snøde på Langeland, som »mit eigem Hand« sammen med sognepræsten klager til myndighederne over de skader, sognet har lidt ved de svenske lejetroppers plyndringer i 1658. Godt hundrede år efter finder vi en Johan Einfeldt på Wedellsborg, og samtidig hermed – dvs. i 1775 – forsvarer Wilhelm Jacob Einfeldt en videnskabelig afhandling for Det chirurgiske Selskab i København. Jacob Worm omtaler ham i sit værk »Lærde Mænd i Danmark, Norge og Island«, og Christian VII udnævner ham til provincial-chirurg i grevskabet Rantzau. Ifølge Worm er han født i Westensee lige uden for Kiel.

Om disse gamle Einfeldt'er har haft nogen egentlig slægtsforbindelse med hverandre og dermed et fælles forhold til yngre forgreninger af familier med samme navn, er ikke til at se, men hvor det ellers forekommer, synes det stadig at kunne føres tilbage til en ganske lille trekant på kortet mellem Bordesholm, Barkau og Bornhøved, mest koncentreret om landsbyen Warnau, hvor der notorisk gennem mange år sad beslægtede Einfeldt'er på en 5–6 gårde.

I mine unge år hændte det, at jeg blev spurgt, om jeg var i familie med proprietær Georg Einfeldt, som dengang ejede Phønixborg ved Kolding. Jeg nævner det, dels fordi denne Einfeldt-familie dengang var den eneste i Danmark udenfor vor egen slægtsgren, men også fordi en undersøgelse viser, at Phønixborg-linien følger traditionen: Georg Einfeldt er født i Brørup, hvor hans far var præstegårdsforpagter. Denne far var født i Lyrskov i Slesvig, og hans far igen stammer fra Bordesholm . . . vi kommer nærmere og nærmere til Warnau, men hvilken kontakt der muligt er, kan vi ikke se, fordi arkivmaterialet er væk.

Givet er det kun at den gren af Einfeldt'erne, som kommer os mest ved, stammer fra reden i Warnau. En venlig holstensk sognepræst har opsporet en gårdejer *Gabriel Einfeldt* i denne by. Han må være født omkring 1730. Samme Gabriel og hans kone Gerderuth fik i 1760 en søn, som blev døbt *Claus*. Da han kom til skels år og alder, blev også han gårdejer i Warnau – eller for at være helt korrekt: ejer af en »halvgård« i byen. Omkring 1780 giftede han sig med en pige, der hed Abel Christine. Deres ældste søn fik navn efter bedstefaderen, og denne yngre *Gabriel Einfeldt* er min olde-

far. Han er født den 5. januar 1800, er vokset op i fødebyen og er blevet gårdejer dér. Vi kender ikke navnet på hans første kone, men vi ved, at han med hende fik tre børn, af hvilke den ældste – født i 1823 – kom til at hedde *Claus Detlev*. Han var min farfar. De to andre hed Hans og Dorothea (kaldet Doris), født henholdsvis i 1825 og 27.

Slægten har med andre ord siddet som stedfaste bønder i mange menneskealdre, troligt nok med sideskud både til Snøde, til Wedellsborg og til provincial-chirurgens embedsregioner. Men disse muligheder agter jeg nu at lade ligge. Planen for arbejdet har ikke været at grave alle rodtrævler frem under stamtræet, men mere overkommeligt at finde så langt tilbage, som de personlige overleveringer rækker, i almindelighed så langt tilbage som til oldeforældrene. Lejlighedsvis vil vi kaste et blik på de foregående slægtled for at give et indtryk af baggrunden. Men hovedrollerne er oldeforældrenes. De blev født omkring 1800, og dem kan vi endnu have en slags personlig forbindelse med ved at genkalde, hvad vi i ungdommen hørte de gamle i slægten fortælle om dem, der var gamle i *deres* ungdom. Overleveringer af den slags handler jo sjældent om de allerstørste begivenheder, men de handler om mennesker og tildragelser, der kommer os ved. De står for mig som stykker af en mere levende slægtshistorie end det, arkiverne alene kan fortælle os. Og nu, da jeg selv er ved at være en gammel mand, har jeg følt trang til at give minderne videre, fordi jeg vel som årene er gået er den sidste i min generation, der kan gøre det.

Fortællinger og myter er svage kilder, det er klart. De har deres værdi, men jeg havde næppe fundet det værd at samle

og nedskrive dem, hvis jeg ikke havde kunnet give mig tid til at sammenholde dem med mere faste holdepunkter, hvor det var muligt. Som man måtte vente, har embedsprotokollerne nu og da pillet lidt af pynten i de gamle beretninger; episoderne var ikke altid så enkle og tilspidsede, som overleveringerne har villet vide, men arkivstudierne har på den anden side tilføjet nye værdier – ting, som de gamle ikke har kunnet vide, eller som myterne mere eller mindre bevidst har skubbet fra sig. Arkivarbejdet har også skabt sammenhæng i de løse ender. Stoffet skulle nok være blevet mere værd, og når jeg nu i det følgende giver plads for begge versioner – og naturligvis gør opmærksom på, *hvad der er hvad* – er rimelige krav vel imødekommet.

De her indskudte bemærkninger tager sigte på hele arbejdet – både første del, som foreligger her, og de følgende to – men lad mig gentage: mindst på denne første del, hvor materialet er særlig sparsomt. Alligevel lader jeg dem stå som en slags optakt. De gælder i princippet også dette afsnit, i hvert fald hvad indkredsningen af stoffet angår.

Om slægten i Holsten vides altså ikke meget. Takket være den før omtalte sognepræst kan vi trænge forholdsvis langt tilbage i tiden, men vi står usikre overfor det, vi er ude om at finde: menneskene bagved årstal og navne. Som før bemærket er ikke engang oldemors navn bevaret. Oldefars slægtlinie er nævnt. Hans navn og fødested er kendt, ligeså hans senere erhverv. Vi så, at han mistede sin første kone – antagelig omkring 1830. Det står også klart, at han i mod-

sætning til sine forfædre flyttede fra fødesognet og imod tidens bondeskik rejste så langt væk som næsten syv danske mil. Endvidere ved vi, at han giftede sig igen i slutningen af 30'erne, denne gang med Anne Horst fra Bornhøved, og at han i sit nye ægteskab fik seks børn. Deres navne kender vi: Trine (født 1841), Fritz (født 1843), Detlef (født 1845), Christian (født 1848), Anna (født 1851) og Maria (født 1853).

Christian traf jeg engang i 1931. Sat på sporet af den venlige præst opsøgte jeg bedstefars halvbroder i Elmshorn, hvor han havde slået sig ned, nu 83 år gammel. Min mening var at få en snak med ham om, hvad han huskede om sin far og sin ældre halvbroder. Desværre var jeg for sent på færde. Christian var blevet for gammel. Om faderen kunne han kun sige, at han var »ein alter Mann«, og broderen havde han kun set én gang, da han kom på besøg fra København, såvidt jeg forstod i anledning af faderens 60 års fødselsdag.

Men de tilfældige antydninger, der kom frem i samtalen, fik alligevel nogen værdi som støtte for, hvad der var at finde i arkiverne. Ikke sådan, at den uventet gav os kendskab til nogen stor personlighed eller til nedarvet position og rigdom. Tværtimod, må vi vist snarere sige. Oldefar synes af en eller anden grund at have haft svært ved at hævde sig i sammenligning med brødrene, svogrene og fætrene på de andre gårde i Warnau. Vi kan af mandtalslisterne se det på folkeholdet hos de andre. En af dem var ikke blot stor gård-ejer, men også bøndernes oldermann i byen. Einfeldterne har nok været noget, eller nogle af dem har været noget. Men for Gabriel gik det baglæns. Han ejede en gård, mens han

boede i Warnau, måske en lille gård, muligvis kun en »halvgård«; men det sted, hvor han slog sig ned omkring 1840, var mindre endnu. I Holsten havde man dengang nogle underlige brøker til at betegne gårdenes størrelse med. Der var helgårde, halvgårde og trediedelsgårde, men der var også ottendedelsgårde, ja helt ned til fireogtyvendedelsgårde, og det var netop en gård af den størrelse, Gabriel Einfeldt rykkede ind i ved Luthorn sammen med sin familie. Vi ville vel knapt kalde det et husmandssted, men folketællingslisterne for 1845 betegner i fuldt alvor ejeren som fireogtyvendedelsgårdmand. Ved folketællingen ti år efter er Gabriel Einfeldt ikke engang det mere. Han er gået på aftægt, skønt han kun er et halvt hundrede år gammel, og iøvrigt ernærer han sig nu som daglejer. Sandsynligvis er det Hans, der har overtaget stedet og aftægtsforpligtelserne. Han var da omkring 30 år gammel. Christian fortalte mig, at han en snes år senere selv fik tilbud om at overtage bruget, men han havde betakket sig. Han ville hellere fortsætte som skovarbejder til tre mark om dagen.

Hvad vi deraf kan skønne om stedet og dets ejer ligger nogenlunde lige for, men retfærdigvis må vi tilføje, at denne oldefar vel godt kan have været en særdeles brav mand, selv om han har været en mådelig bonde.

Vi fatter imidlertid nu årsagen til, at børnene kom ud af huset, så snart de selv kunne tjene til livets ophold. Rime­ligvis er de allesammen begyndt med at tjene på de omliggende gårde, men kun to af dem blev ved ploven. Claus kom i skomagerlære og rejste senere til København. Fritz arbejdede sig op og fik en vognmandsforretning i Kiel, og Chri-

stian blev efter sin tid som skovarbejder krovært i Elmshorn. Hans datter fortalte os, at han blev en holden mand, men han mistede sin formue ved inflationen i 1922. Pigebørnene drog også ind til byerhvervene. Doris blev gift i Altona, Anna ægtede en jernbanefunktionær i Elmshorn, og Maria blev gift med en kromand i Barmstedt.

Når Claus kom til København, var det fordi han i 1845 skulle møde som rekrut i livgarden på kasernen i Gothersgade. Tjenestetiden var de sædvanlige tre år. Dem aftjente han med pæne vidnesbyrd, og alting taler for, at han herefter ville være rejst tilbage til hjemegnen. Men netop som hans soldatertid var ved at udløbe, brød opstanden ud i hertugdømmerne. Selvfølgelig måtte garden ud og forsvare konge og fædreland, men de indkaldte fra Holsten (som udgjorde en trediedel af regimentet) kunne dog »under henvisning til forholdene« blive fri for at kæmpe. De kunne endda få lov at rejse hjem, hvis de ville skrive under på ikke at gå sammen med oprørerne. Men de erklærede alle som en, at de ville følge deres kammerater i felten og gøre, hvad de kunne for at forsvare landsfaderens rettigheder som herre over hertugdømmerne. De sendte et formeligt bønsskrift derom til kongen, og naturligvis fik de deres vilje – Claus' kompagni kom til at kæmpe ved Dybbøl i 1848, ved Avnbøl i 49 og ved Isted i 50.

Gabriels næstældste søn Hans var med på den anden side, og man kan forestille sig, at faderen med bekymring tænkte på den mulighed, at de to brødre kunne komme til at skyde

hinanden ned. Det er sikkert baggrunden for den eneste myte, der eksisterer i den holstenske slægtsgren. Fortællingen har såvidt vides aldrig verseret i København, men er mange år senere bragt hertil af den før omtalte sognepræst i Barmstedt. Den går ud på, at de to brødre kom til at stå overfor hinanden i Bøffelkobbelskov, og at de kom så nær, at de et øjeblik kunne tale sammen. Her skal de være blevet enige om »at sigte lidt højt« i den fortsatte krig. Om historien er sand, eller om den er sat i omløb af faderen og broderen for at rense Claus' gode navn i omgangskredsen nede på hjemegnen, kan vi af gode grunde ikke vide. For en nutidig betragtning ser det nok lidt løjerligt ud, at soldater fra modstående hære kan mødes på tomandshånd og forhandle sig tilrette på slagmarken. Men efter den officielle krigshistorie omkring Dybbøl skulle mulighederne måske ikke være helt udelukket netop i Bøffelkobbelskov den 5. juni 48. Og iøvrigt må man jo holde sig for øje, at krigskunsten ikke var så avanceret som nu. Afstanden er slående, når man ser billeder fra den tid og bl.a. bemærker, at livgarden kæmpede med bjørneskindshuer og hvide bandolerer på. Det var andre tider. Og i betragtning heraf kan vi måske også lade myten om den lille familiekonference i skoven gå videre til nye slægtled.

Både Claus og Hans slap ud af krigen uden skrammer. Men de blev ikke genforenede. Claus slog sig som sagt ned i hovedstaden, hvor han giftede sig og stiftede familie under våbenstilstanden 1849–50. Vi skal i et senere kapitel se, hvordan det gik ham som københavner.

Broderen Hans fortsatte sin gerning som landmand i Luthorn. Det siges, at han blev en anset mand i byen, dygtig og

vågen. Som et kuriosum husker man, at han lærte at køre på cykel, da han var over 75. Han døde i 1916 – halvfems år gammel. Det gælder iøvrigt for alle brødrene med undtagelse af Claus, at de levede længe. Ikke blot Hans, men også Fritz og Detlef var over 80, da de døde.

Om faderen ved vi, at også han blev over 80; men om hans lange liv – som jo efter planen skulle have været hovedemnet for dette kapitel – ved vi desværre kun det lidt, som nu er fortalt.

Mere stof er der både i overleveringerne og i arkivmaterialet om fars bedsteforældre på mødrene side, som vi nu skal se på.

»Storebedste« og hendes mor

Når far en sjælden gang talte om sin slægt, blev det altid en kort og spredt beretning, der hurtigt endte i barndomsminder fra gaden. Faderen, suktermester Claus Detlev Einfeldt, havde han knapt nok kendt. Han døde i 1871.

Moderen, *Ane Marie f. Jørgensen*, kendte han bedre. Hun døde først, da børnene var gifte og hjemfarne. Men hverken om faderen eller moderen eksisterede der noget, som blot nogenlunde kunne ligne en slægtshistorie. Faderen kom, som vi har set, langvejs fra, og alle *hans* var blevet på den tyske side, da grænsen flyttedes. Om moderen vidste man, at hun var sjællænder oppe fra Gribskovkanten. Hendes mørke lød og sorte øjne havde skabt den tradition i familien, at der var kulsvierblod i hende. Kulsvierne kom jo deroppe fra, de var fremmede i landet, mente man, en slags sydlændinge, der svirede og stak med knive ligesom spanioler og andet pak, og hvis kvinder adskilte sig fra landets lyse børn ved at være mørke og farlige ved deres sjældne skønhed.

Køn var hun – »Storebedste«, som hun blev kaldt. Der eksisterer et billede af hende fra sidst i tresserne. Hun er da op imod et halvt hundrede år, hun havde et trangt og træl-somt liv bag sig, havde efter familietraditionen bragt nitten børn til verden og mistet de tretten af dem; men hun er ikke kuet. Billedet viser en smuk, en velklædt, velplejet, øjen-synlig også intelligent og velfornøjet borgerfrue, som efter

udsendet at dømme meget godt kunne høre til i kredsen omkring professor J. L. Heiberg. Rimeligvis havde ingen samtidig dog taget fejl. Efter sigende var hendes sprog ikke helt så poleret som hendes kønne ydre, eller rettere sagt: det skal til tider have været bramfrit til det saltvandsfriske, en Eliza før Shaws tid, en Madame Sans Gêne, som fandt glæde i at udtrykke sin mening kort og fyndigt i folkets djærve og rammende stil. Men som sagt: køn og statelig langt ud over det almindelige.

Hvor kom hun fra, denne smukke Ane Marie? Ja, altså fra skovene i Nordsjælland. Men ellers? Kom hun af godt-folk eller hvad?

Herom foreligger igen en lille stump overleveret slægts-historie, formodentlig antydet af Storebedste selv, rimeligvis misforstået af hendes børn og herefter bragt videre til yngre slægtled.

Selv vidste hun ingenting om skoven og kultraditionerne. Alt dette betragtede hun som en fabel. Faderen var vagtmester i Hillerød. Vagtmester var en underofficersgrad i husar-regimentet, svarende til sergent i fodfolket. Han hed *Andreas Jørgensen* og var en flot fyr, men »en skidt karl«; mere er der foreløbig ikke at sige om ham. Hvor moderen stammede fra, er uvist; hun døde ung, og faderen giftede sig igen. Ane Marie var da ni år gammel og måtte ud at tjene, fordi stedmoderen ikke ville have hende hjemme.

Sådan lød denne korte og ubarmhjertige beretning. Barnet, som kom ud mellem fremmede, har med god grund været vred på faderen, og denne følelse arvedes ned gennem

næste generation. Far kunne endnu højt oppe i årene blive helt bleg af vrede, når han talte om denne ham ukendte vagtmester, som havde svigtet hans mor og ødelagt hendes barndom.

Mærkeligt nok omfattede traditionen ikke andre børn end Ane Marie. Der var aldrig tale om søskende i ægteskabet. Det skete mange år efter, at sukkermesteren og hans kone om søndagen pyntede hele deres børneflokk og gik på visit hos tante Mine, som var marskandiserkone på Nørrebro, eller de tog helt ud til Skodsborg og besøgte tante Thea, som var gift med en væver der. Der var også tante Alvilda, som havde været gift med en tjener, der var faldet i 64. (Samme tante levede forøvrigt lige til 1931), og der var en onkel, som hed August – allesammen søskende af Storebedste. Hvor havde de været henne, da krisen stod på, da faderen svigtede, og den onde stedmoder trådte ind i billedet? Herom faldt det ingen ind at spørge, men i hvert fald: søskende var der, og de omgikkes regelmæssigt mange år efter.

Billedet er altså det, at vagtmesteren og hans kone har siddet i Hillerød med fem små børn, hvoraf Ane Marie med sine ni år var den ældste.

Kårene har været små, men indtægterne har dog været faste. Så kommer imidlertid sygdom til; konen dør 1832, hjemmet splittes, faderen gifter sig igen, og børnene mister kontakten med ham.

Hvordan passer nu alt dette med de oplysninger, der er gemt i kirkebøgerne, i mandtalslisterne, i skifteprotokoller og andre gamle folianter?

Lad os (imod genealogiens grundlov) begynde med spin-
desiden og se, hvad vi kan finde om den unge moder, der
så sørgeligt døde fra sine fem små børn.

Hun hed *Maren Olsdatter*, født 1801 i Lindbjerg, døbt
2. april samme år i Skævinge kirke som datter af husmand
Ole Olsen og hustru *Marie Hansdatter*. Der gror ikke skov
i miles omkreds fra Lindbjerg og Skævinge. Hele kulsvier-
historien kan afskrives; den mørke lød og de sorte øjne må
være kommet ind i slægten andetsteds fra.

Kort tid efter Marens fødsel flytter forældrene fra Lind-
bjerg til Nyhuse i slotssognet ved Hillerød. Helt nøje har
det ikke været muligt at følge dem, fordi der i de fattige år
fra 1801 til 1834 ikke blev holdt folketælling; men de bor
i Nyhuse i hvert fald endnu i efteråret 1815, da Maren
bliver konfirmeret. Senere er de ikke til at finde hverken i
Nyhuse eller i nabosognene; de kan være flyttet længere
bort, men de kan også være døde, da folketællingerne begyn-
der igen i 1834; på dette tidspunkt er de begge folk i tres-
serne.

Ved konfirmationen i 1815 får vi det eneste skriftlige vid-
nesbyrd, der eksisterer om Maren Olsdatters evner. Vidnes-
byrdet, som findes i kirkebogen, ser ikke alt for strålende
ud. Maren er åbenbart lidt af en sinke – i hvert fald til skrift-
steder og salmevers. Hun driver det kun til top i det hele.

Herefter bliver hun tjenestepige i Hillerød, og så træffer
vi hende først i arkiverne igen i 1825, da hun, nu 25 år gam-
mel, skal have sit første barn døbt. Hun har truffet Andreas
Jørgensen, som på den tid er korporal ved stuttoriet; hun er

faldet for den flotte soldat, og resultatet er blevet Ane Marie – eller Anna Marie, som der står i kirkebogen.

Gift er de ikke, og gift kan de heller ikke blive foreløbig. Ganske vist er korporalen 30 år gammel, men regimentet gav ingen lov til at gifte sig på de gager, der betales unge underofficerer. Skulle en korporal (eller for den sags skyld også en løjtnant) have tilladelse til at indgå ægteskab, kunne det kun ske på den betingelse, at hustruen havde midler, så hun kunne forsørge dem begge på standsmæssig måde. De midler havde husmandsdatteren Maren ingen af, hun måtte klare sig igennem på bedste vis og håbe på bedre tider. Rimeligvis har de unge forældre ikke engang boet sammen; han har sikkert haft sit kvarter på Hillerødholm, og hun har fortsat været tjenestepige i byen.

Men de holdt dog sammen, og to år efter møder de igen i kirken med en lille pige. Det er hende, der kommer til at hedde Dorthea. Fadderlisten røber lidt om omgangskredsen; det er tre underofficerer fra kasernen og en tjenestepige samt gæstgiver Fuglegaards kone. Det sidste navn tyder med temmelig stor sikkerhed på, at Maren har tjent i gæstgiverens køkken (og måske, at Andreas Jørgensen har haft et billigt tilhold der).

I 1830 kommer det imidlertid til et brud. Hvem der har skylden, står selvfølgelig ikke optegnet i noget arkiv; men kirkebogen siger, at »fruentimmeret Maren Olsdatter« den 18. december 1831 har født et pigebarn, som i dåben har fået navnet Wilhelmine Birgitte Rasmusdatter. »Som fader til barnet er udlagt sadelmagersvend Rasmus Kolding, Hille-rød«.

Folketællingen i 1834 tegner herefter situationen, som den nu er: Andreas Jørgensen er væk fra byen; det samme er sadelmageren, og Maren sidder alene tilbage med børnene: Ane Marie, som nu er 9 år, Dorteia, som er 7, og Wilhelmine, der er 3. Til mandstalslisten opgiver hun korrekt sin egen alder til 33 år; hun kalder sig enke og »lever af at vadske og gaa i Dagarbeide«.

Ved næste folketælling (1840) bor hun i baghuset i Helsingørsgade 51, stadig i Hillerød. Enketitlen har hun bevarret; hun »ernærer sig ved at spinde«. Der er to børn i husstanden, Ane Marie, som nu er 15, og Wilhelmine Birgitte, som er 9. Ud for begge børns navne står: »Under Fattigvæsenet«.

Fem år efter bor hun i Mørkegade 9. Hun kalder sig stadig Maren Olsdatter, men er nu »fraskilt«. Hun er 49 år gammel, »lever af Arbeide« og opgiver denne gang Nyhuse-
ne som sit fødested. Det bekræfter, at hun har haft sin barn-
dom der, og at det rigtige fødested Skævinge kun er faldet hende ind, når hun har haft fat på selve dåbsattesten. Hun har ingen børn hjemme mere.

I folketællingsskemaet for 1855 har det ikke været muligt at finde hende hverken i Hillerød eller i nabokommunerne. Hun er ikke død i Hillerød i de mellemliggende år, det viser kirkebogen, måske er hun nu flyttet ud på landet og holder hus for sin ældre broder Ole, der kan være blevet enkemand. Vi ved ingenting derom, hun er ikke til at finde mere.

Men arkivmaterialet har jo givet visse korrektioner til familietraditionen: Den lille respektable tjenestemandsfamilie i den fredelige provinsby, den unge kone, der bliver syg og dør fra fem små børn, faderen, der gifter sig igen, den onde stedmoder, hvis navn vi ikke kender, Ane Marie, som må ud blandt fremmede allerede i niårsalderen (men som vi altså finder boende hjemme hos moderen, endnu da hun er 15) . . . om hele denne familieroman kan vi sige med Chr. Wilster »at skønt en Del deraf var sandt, var der dog megen Løgn iblandt«. Selvfølgelig har Ane Marie – som vi jo skal interessere os særligt for i denne fremstilling – haft en slem barndom, men at lægge hele skylden på den troløse husar er dog vist at forenkle tingene for meget. Vi skal straks høre om Andreas Jørgensens liv og færden, men uanset hvad beretningen herom kan sige os, må det stå fast, at Maren Olsdatter ikke selv var uden skyld i den skæbne, hun fik. Det er ikke usandsynligt, at hun har været et hjertens godt menneske, men hvis man tør påstå, at hendes børn fik ben i næsen, må det vist tilføjes, at fra deres mor har de ikke fået det.

Der er hele tiden talt om fem børn. De to manglende vil vi finde senere; de er ikke Maren Olsdatters. Den mellemste af de tre ældste – Dorthea – bliver taget væk fra hjemmet, da hun er ni år. Moderen får herefter kun ansvaret for de to: Ane Marie og sadelmagerens Wilhelmine. Efter at fattigvæsenet i Hillerød har sluppet dem, tager de begge til København for at søge lykken. To kønne unge piger med den ballast, *de* har med hjemmefra, har selvfølgelig alle chancer for at gå i hundene i hovedstadens tummel. Men de klarer sig. Ingen af dem får nogen glansfuld karriere; men moderns skæbne får i hvert fald ingen af dem.

Den flotte husar

Andreas Jørgensen er københavner, og han opgiver sit fødeår til 1795. Efter dette skulle det være muligt at finde ham i en af byens kirkebøger og fastslå, hvem hans forældre er.

Men det er ikke lykkedes at finde nøglen, og forklaringen er antagelig den, at *Andreas Jørgensen* er kommet til verden på fødselsstiftelsen. Alle granskninger peger i denne retning, og hermed står det også klart, at vi må opgive tanken om at finde tilbage til hans ophav. I fødselsstiftelsens kirkebog kendes begrebet fædre overhovedet ikke, og mødrene opføres kun med et nummer.

I hvilket milieu *Andreas Jørgensen* er vokset op, hvor han har gået i skole, og hvad han har lært i sin ungdom, ligger altsammen i mørke. Uden kundskaber har han ikke været, men det eneste, man med sikkerhed kan sige om hans uddannelse, er, at han selv ikke har regnet den for værd at nævne. Da han i 1818, treogtyve år gammel, melder sig som rekrut ved Gardehusarregimentet i København, bliver han som sine kammerater spurgt, hvad han er. De andre er landmænd, handelscommis'er, tømrere, urmagere osv., men rubrikken er tom for *Andreas Jørgensens* vedkommende. Han er ingenting.

Men han bliver åbenbart en god husar. Efter landets love behøvede han slet ikke at gå ind i tjenesten. At være soldat

var en ære, som var forbeholdt landbefolkningen; byernes unge blev puttet ind i lokale borgervæbninger, som var den rene søndagsleg i sammenligning med de hårde og langvarige militærstrabadser, landboudommen skulle igennem.

Værnepligten hvilede altså på bønderne, men de af dem, der havde penge nok, kunne købe sig fri; de kunne lade stille for sig, og det var netop som betalt stedfortræder, Andreas Jørgensen gav møde på husarkasernen. Han forpligtede sig til at tjene i otte år for en eller anden sum, antagelig 400 rigsdaler, betalt af en bonde i Ribe amt, plus de 12–15 skilling om dagen, som var den tids reglementerede soldaterløn.

Om hans motiver nytter det ikke at gisne. Pengene – både den runde sum og sikringen af det daglige brød i otte år – har selvfølgelig spillet en rolle, men uniformen har ganske sikkert også lokket. Gardehusarerne var elegante i Frederik VI's dage, og Andreas Jørgensen har ikke skæmmet de smukke klæder; han har utvivlsomt været en pæn soldat. Fra militærpapirerne ved vi, at han har været garderhøj, og efter at kulsvierlegenden som før sagt har måttet opgives, er der ingen anden end Andreas Jørgensen, der kan have givet slægten det sydlandske islæt, den havde i de første generationer efter ham.

Jørgensen har været en flot soldat og tilmed egnet til hvervet. Han avancerede til korporal, senere til vagtmester, han fik otte års hæderstegn for god tjeneste, senere seksten års hæderstegn; han blev i de sidste år, inden han gik ud af tjenesten – eller capitulerede, som det hed – depot- og sygehusvagtmeister og må altså også have egnet sig til kontorarbejde.

Vi kender hans håndskrift fra en mandtalsliste i 1845 og kan deraf se, at han førte sig med stor sikkerhed på papiret.

Som et ejendommeligt træk i tidens militære personel-indretning er det værd at nævne, at en underofficer kunne stille for en anden, når hans første stillingsperiode var udløbet. Da Andreas Jørgensen første gang kunne capitulere, altså i 1826, stillede han for en ny mand – denne gang en ung bondesøn fra Hillerød-kanten – og fik altså stillingspenge igen, uden at han derfor behøvede at gøre tjeneste som menig, numret stod simpelthen ledigt i geleddet, og det samme gentog sig efter nye otte års forløb: vagtmesteren stillede påny for en rekrut og fik stillingspenge, men fortsatte uforstyrret sin gerning som befalingsmand til fuld løn.

Der var ikke noget som helst fordækt i ordningen. Det var simpelthen en måde, hæren brugte til regulering af de altfor små underofficerslønninger: een gang hvert ottende år kom der penge i kassen, så kunne økonomien for en tid bringes på fode.

Ud fra militærpapirerne kan man kun slutte, at Andreas Jørgensen var dygtig og samvittighedsfuld til sin gerning. Han har rimeligvis også haft en vis anseelse. En af kirkebøgerne viser, at en adelig ritmester, sandsynligvis eskadronchefen, optræder som fadder ved dåben af hans første søn. Man skal ikke lægge alverden i dette lille træk – et vist snobberi var almindeligt på dette område – men havde Jørgensen ikke været en ordentlig og vel anskrevet befalingsmand i regimentet, var dette fadderskab dog næppe kommet på tale.

Imidlertid vil familietraditionen jo kun kendes ved Andreas Jørgensen som en skidt fyr. Den, der har bragt dette dårlige ry ned gennem tiderne, er hans ældste datter, den lige omtalte Ane Marie, og set fra hendes synspunkt var der ganske rigtigt ikke meget at rose Jørgensen for. Men så sort, som historien har tegnet ham, er han dog ikke . . . heller ikke i forholdet til sin familie.

På et eller andet tidspunkt i begyndelsen af tyverne bliver den unge korporal sammen med en del af sin eskadron beordret til Hillerød. I de tider lå der altid et detachment rytteri på Hillerødholm antagelig for at ride remonterne til, efterhånden som de blev færdige fra stuttoriet.

I Hillerød træffer Andreas Jørgensen tjenestepigen Maren Olsdatter, som på dette tidspunkt antagelig er køkkenpige, muligvis serveringspige, på et gæstgiveri i byen. Forholdet får følger, Ane Marie kommer til verden i 1825. To år efter kommer Dorthea, og herefter begynder situationen at blive kritisk. Moderen må opgive at have plads og tager fat som vaskekone i byen. Faderen er stadig korporal og må ikke gifte sig. Stemningen bliver åbenbart bitter. Forældrene glider fra hinanden; hun indleder bekendtskab med sadelmagersvend Rasmus Kolding, som i 1831 bliver fader til hendes tredje barn Wilhelmine Birgitte. Jørgensen bliver forflyttet til København, men har dog forinden forlovet sig med en anden pige i Hillerød, Ane Louise Frederikke Bischoff. I 1831 bliver han udnævnt til vagtmester, men først i 1836 – da han altså er 41 år gammel – får han lov til at gifte sig. Kort tid efter får han tjenestelejlighed som depot- og sygehusvagtmeister på Jægersborg, og her lever han endelig et normalt ægteskabeligt liv, indtil han i december 1842 falder

for aldersgrænsen. Han har da fået tre børn med Ane Bischoff: August, født i 1837, Marie Alvilda, født i 1839 og Camilla Augusta, født i 1842.

Familiens anklage mod Andreas Jørgensen går naturligvis først og fremmest ud på, at han svigtede Maren Olsdatter, og – da dette var sket – at han ikke tog børnene med sig, da han blev gift, men lod dem gå for lud og koldt vand i Hillerød.

At han sveg sin pige, kan man ikke komme uden om; men da hun som sagt fem år, før han fik lov til at gifte sig, havde fået et barn med en passerende sadelmagersvend, må dommen i dette forhold vel med nogen rimelighed kunne gøres betinget.

Med hensyn til børnene er forholdet det, at han tog den 9-årige Dorteia med til Jægersborg og lod hende vokse op i hjemmet. Endnu da hun var 18 år, ses hun at være opført på folketællingslisten som hjemmeværende barn af huset.

Sadmagerdatteren kunne det ikke være vagtmesterparrets sag at tage sig af.

Men Ane Marie blev snydt, det er der ingen tvivl om. Papirerne synes at vise, at der simpelthen er handlet om børnene. Andreas Jørgensen har skullet skaffe en attest til regimentet om, at Maren Olsdatter ikke havde noget imod hans påtænkte ægteskab med Ane Bischoff. Denne attest har hun afgivet – det fremgår af regimentets arkiv – men hun har gjort sin tilslutning betinget af, at ægteparret tager Dorteia

til sig. På dette grundlag bliver ægteskabstilladelsen givet, betingelsen opfyldes som vi lige har set, og for så vidt kan man sige, at der er handlet retvist i sagen.

Men på en eller anden måde er der spillet under dække alligevel, og såvidt det kan skønnes, er Gardehusarregimentet med i mummespillet.

For det første opføres hele denne procedure med højtidelig protokoltilførsel, edsaflæggelse og indrømmelse af giftemålstilladelse tre måneder, efter at Andreas Jørgensen og Ane Bischoff er gift i Slotskirken i Hillerød. Fire befalingsmænd fra husarerne optræder som forlovere ved brylluppet, og ingen kan fornuftigvis tro, at regimentet har været uvidende om, hvad der her er sket. Men man lader som ingenting. Regimentschefen taler tre måneder efter stadig om ægteskabet som en forestående begivenhed. I overensstemmelse med reglementet »advares Componenten mod Mened«, hvorefter der sværges og protokolleres, mens alle øjensynlig blinder med det ene øje.

At der således rokeres lidt med datoerne er naturligvis efter omstændighederne en underordnet ting; men spillet har ikke alene drejet sig om disse 100 dage, det har åbenbart også på en eller anden måde handlet om børnene.

I protokollatet tales der kun om Dorthea. Componenten tilpligtes efter Maren Olsdatters ønske at sørge for dette deres fælles barn, og Andreas Jørgensen erklærer, at han allerede er gået ind på at tage Dorthea til sig.

Men efter at mødet hos obersten er forbi, og protokollen

er underskrevet, har en fremmed pen rettet i bogen. Maren Olsdatters betingelse gengives i det officielle protokollat således, at hun ikke har noget imod det forestående ægteskab »dog at Faderen sørger for Opdragelsen af det af dem sammen avlede Barn, nemlig Pigebarnet Dorothea, i hvilken Henseende osv.« Ordet *barn* er bagefter rettet til *børn*. Herved er teksten blevet usammenhængende, og spørgsmålet er da, om Maren Olsdatter i virkeligheden ikke har stillet krav om, at begge børnene skulle overgå til faderen, men at der også her er jongleret lidt med tingene. Man har spillet en lille komedie og ladet, som om der kun var ét barn, således at man farisæisk har kunnet foregive, at man nu har bragt sagen til den smukkeste løsning. Senere har en skriver – muligvis på eget initiativ – rettet »barn« til »børn« for dog at præcisere moderens ønske, men naturligvis uden at kunne ændre afgørelsen, som i teksten klart er bundet til navnet Dorthea.

Hvorom alting er, kom Ane Marie til at sejle sin egen sø og måtte under fattigvæsenets forsorg, til hun blev gammel nok til at forsørge sig selv.

Man kan så spørge, hvorfor den unge vagtmesterkone ikke havde så meget kvindehjerter, at hun tog begge mandens børn til sig, når hun vidste, hvor fattigt Ane Marie ville få det sammen med moderen i Hillerød.

Men hvad vidste Ane Bischoff? Det er næppe almindeligt, at der snakkes meget mellem kærestefolk om, hvor mange udenoms børn de har at svare til. Andreas Jørgensen skulle gøre et godt indtryk på pigen, som stammede fra et solidt gammelt garverdynamsti i Maribo, og det er vel forståeligt, om han har omtalt emnet i lidt svævende vendinger.

Men selv om hun vidste besked, kan man så bebrejde hende, at hun ikke frivilligt påtog sig at begynde sit ægteskab med at tage to pigebørn på elleve og ni år i huset? Selve ægteskabet med en underofficer er i hendes kreds antagelig følt som en sådan deklassering, at foretagendet dårligt har kunnet belastes yderligere. Hertil er rimeligvis kommet, at børnene har været vanskelige. Hvordan skulle de være blevet nemme? Hvor skulle de have fået opdragelse fra? Og endelig var hartkornet jo småt og pladsen kneben. Ane Bischoff har ganske sikkert selv følt, at hun har gjort ret og skel ved at tage imod den yngste pige og ladet moderen beholde den ældste.

Hvor god eller ond Ane Bischoff ellers har været, lader sig ikke læse ud af noget arkivmateriale; men at steddatteren Dorthea som sagt har kunnet bo hjemme og øjensynlig har befundet sig godt ved det, lige til hun blev fuldvoksen – måske til hun skulle giftes – synes i hvert fald i nogen grad at måtte afkræfte påstanden om den hjerteløse stedmoder. Legendens om Ane Bischoff er uden tvivl fortegnet, bevidst eller ubevidst gjort mørkere af de to, der sad tilbage i Hillerød og følte sig svigtet hver på deres måde.

Arene på Jægersborg kaserne varede som sagt kun til 1842; så måtte Andreas Jørgensen forlade tjenesten efter sin sidste stillingsperiode. I 1845 finder vi familien i Skodsborg. Manden betegner sig da i folketællingslisten som »indsidder og pensionist«. Han er 51 år gammel, konen er 39, Dorthea er 18, og de små er 8, 7 og 4 år.

Ved folketællingen fem år efter er de allesammen væk fra Skodsborg. Dorthea vender senere tilbage, gift med dugma-formand Vilh. Jacobsen, men Andreas Jørgensen har efter al sandsynlighed slået sig ned i København og er begyndt at handle. Da Ane Bischoff's gamle mor dør i 1866, og arvingerne anmeldes til skifteretten i Maribo, betegnes dat-teren som enke efter marskandiser Nielsen, København. Det kan se lidt gådefuldt ud; men den broder, der anmelder dødsfaldet, har åbenbart ikke taget det så nøje, Nielsen og Jørgensen har været nogenlunde det samme for ham, især da manden altså er død. Muligvis har de to svogre aldrig set hinanden – dengang lå Maribo langt fra København! – og da det ved boopgørelsen viste sig, at der ikke var noget at arve, har ingen haft interesse i at rette navnene i skifteprotokol-len.

Det eneste, vi med sikkerhed ved om Andreas Jørgensens endelige skæbne, er altså, at han er død på et tidspunkt mellem 1845 og 1866, og sandsynligvis har han da været marskandiser i København.

Suktermesteren

Herefter tager vi tråden op fra det holstenske kapitel og følger nu Claus Einfeldt og hans unge kone, Ane Marie Jørgensen. Desværre må vi til indledning sige, at vi ikke har kunnet følge Storebedste i hendes første år i København. Hun har været tjenestepige, men arkiverne har intet om hende.

Livgarden holdt Claus Einfeldt inde til sommeren 1853. Soldatertiden kom således for hans vedkommende til at være otte år, men han har næppe været bundet til det faste kvarter på garderkasernen hele tiden. Naturligvis var han det ikke under felttogene, men tjenestereglementet har åbenbart tilladt afvigelser også under fredsforhold. I hvert fald finder vi ham indskrevet ved folketællingen i 1850 som »fodgarter og husfader« i en lille lejlighed med kone og barn i baggården til Vognmagergade 60 – bekvemt nær ved garderkasernen, men i byens værste fattigkvarter. Det må have været den unge kone, der har skullet holde den lille menage oppe. Under krigen syede hun for munderingsdepotet. Måske har manden nu og da kunnet hjælpe lidt til ved udenfor tjenestetiden at arbejde som skomager, men alt i alt har indtægten altså kun slået til til en baggårdshybel i Vognmagergade.

Overleveringen vil vide, at Claus Einfeldt sad oppe hele natten før vielsen og syede sine bryllupssko. Det skal nok være rigtigt; men ellers hører vi ingenting om hans arbejde som håndværker. Efter permitteringen lægger han faget på

hylden og søger ind på sukkerraffinaderiet i Helsingørsgade. Arbejdet skal efter sigende have været hårdt, men på de tider mere stabilt og bedre lønnet end håndværksarbejde.

Ved giftermålet var Claus Einfeldt 27 år gammel og bruden 24. De blev tre år ældre, inden ægtemanden slap ud af militærtjenesten.

Stuen i Vognmagergade blev for trang inden da, og man flyttede til Grønnegade, senere til forskellige lejligheder i Adelgade (med en kortvarig afstikker til Frederiksberg efter koleraåret) men stadig til baggårde. Meget anderledes formede vilkårene sig måske ikke for andre arbejderfamilier, men Claus Einfeldts status lå dog nok i underkanten, fordi der kom så mange børn. Folk fik flere dengang end nu, men om Storebedstes frodighed er der gået frasagn viden om. At hun fik sin første på selve bryllupsdagen noteres som en kuriøs detaille (Trinitatis kirkebog bekræfter både brylluppet og barselfærden Mortens aftensdag 1849), men senere fik hun efter slægtsmyten endnu atten børn i løbet af tyve år. »Så døde manden«, hedder det forklarende i overleveringen.

Naturligvis døde også mange af børnene. Det gjorde fattigfolks børn; men alligevel har der været nok at se til for den husfader, som har skullet skaffe brød til huse.

På disse levevilkår gik der fjorten år; så blev bedstefar forfremmet til mester med bolig på fabrikken, og hermed lysnede det omsider; indtægterne gik i vejret, og stillingens betydning blev yderligere markeret ved, at tjenesteboligen var en syvværelsens lejlighed. Far levede fire af sine barneår i disse omgivelser, og endnu som gammel mand fortalte han om de store stuer og de uendeligt lange korridorer på suk-

kerhuset. Gaden kunne måske have været fornemmere. Folketællingslisterne fra den tid røber, at der i alle husene boede damer af samme profession som Nyhavns Roses, men fabrikken lå nu engang i Helsingørsgade; familien kendte kvarteret, og måske har man endda haft en vis glæde ved at få sin borgerlige anstændighed og nye sociale anseelse fremhævet på baggrund af denne gadens velkendte letfærdighed.

Hvorom alting er: Positionen blev befæstet. Man købte møbler og tæpper; der kom billeder på væggene og gardiner for vinduerne. Og eftertiden må takke for, at der lidt senere også blev råd til at lade familien fotografere. Billedet er nu det eneste synlige minde om den tid, og det er værd at fæste sig ved et øjeblik. Vi skrev før om det stærke indtryk, portrættet giver af Storebedste som velmeriteret borgerfrue. Indtrykket af bedstefar er anderledes. Vi ved, at han i sine velmagtsdage var en høj, kraftig mand, myndig og statelig (efter tidens mode med et stort skæg a la kejser Franz Josef). Da billedet blev taget, var han 47 år gammel, og han skulle således endnu være i sin bedste alder, men sygdommen har allerede mærket ham. Han er rank endnu, men han er ved at miste sit huld, og øjnene er trætte og lidt triste. Man forstår, at far kun huskede ham som en alvorsmand, men flere småtræk i overleveringen vidner dog om, at Claus Einfeldt har kunnet skabe glæde omkring sig med et stilfærdigt, godmodigt lune. Kvaliteter må der under alle omstændigheder have været i ham, ellers var familien gået til bunds, og uden gode egenskaber var han selvsagt heller ikke blevet fabriksleder.

Men herligheden varede kun i fem år. Claus Einfeldt døde den 8. januar 1871, dagen efter sin 48-års fødselsdag. Døds-

attesten angiver underlivsbetændelse som dødsårsag. Det kunne mænd altså dø af dengang.

For bedstemor betød det, at hun var i muddergrøften igen. Hun fik lov at bo i lejligheden til april flyttedag; så åbnede hun en marskandiserforretning i en kælder i Borgergade. Ideen var så slet som overhovedet mulig, Storebedste havde ingen evner for at tækkes kunder. Hun solgte sine dyrekøbte statussymboler i butikken og flyttede så med sine børn fra kvarteret for aldrig at vende tilbage til det igen. Fra en baggårdslejlighed på Frederiksberg begyndte hun at gå ud at vaske for herskaber (som det dengang hed) og hjembragte på denne måde en kroners penge om dagen. De ældste af børnene, som nu var hjemme fra, betalte huslejen for hende – det var 8 kr. om måneden – og så godt, de kunne, hjalp de hende med at få de yngre anbragt, men det står klart, at sukkermesterens enke var ilde stedt.

Hun kom oven på igen. Efter et årtids forløb fik hun plads som vågekone på Frederiksberg hospital, senere blev hun »stuekone« med bolig på hospitalet, og efterhånden avancerede hun til sygeplejerske – det lod sig dengang gøre uden eksaminer – og denne opgave klarede hun åbenbart godt; flere vidnesbyrd bekræfter, at hospitalet satte pris på hende og med tiden betroede hende ansvarsfulde opgaver.

I sine sidste år fik hun ved hospitalets mellemkomst fri-bolig på en stiftelse i Falkoneralleen, og her døde hun i 1892.

Storebedste huskes som en mærkelig personlighed. Skæb-
nen havde ikke taget med fløjlshandsker på hende, og det
ville ikke være sært, om hun havde ømmet sig. Men hun gik
tilsyneladende uberørt igennem alle tilskikkelser, ikke yd-
myg, tværtimod, hun skabte indtryk af en styrke og sikker-
hed, som betog hendes omgivelser. Allerede af ydre var hun
imponerende, høj af vækst og med smukke ansigtstræk,
mandhaftig af væsen, kun kvindelig i omhuen for sit udse-
ende, altid velplejet og velklædt uanset hvor småt hun sad i
det. Og som sagt sikker og urørlig i sin optræden. – Måske
burde vi lade dette billede af hende leve videre. Storebedste
er jo med årene blevet noget af et monument i slægtshisto-
rien. Men når sandheden skal have sit, er vi nødt til at sige,
at så ukompliceret, som overleveringen kender hende, var
hun ikke. Alligevel lader vi billedet af den djærve Storebed-
ste blive stående. Det lader sig godt forsvare, for hun var
trods alt en ener. Kun ét forbehold må vi tage, når vi nu en-
gang har påtaget os at støve de gamle papirer igennem: Sto-
rebedste fik aldrig nitten børn. På det punkt skabte hun myte
omkring sig for efter sin natur at gøre effekt. Kirkebøgerne
viser, at hun fik tolv børn i de tyve år, ægteskabet varede.
Tolv børn er en pæn og hæderlig præstation, men jo ikke
usædvanlig på de tider. Af de tolv døde halvdelen i vuggen.
Det var heller ikke ualmindeligt. I hvert fald ikke nok til at
skabe det skæbnedrama, som i historien har været knyttet
til de tretten barnekister.

Men lad os ikke filosofere mere over den sag. Jeg er klar
over det syndige i at ødelægge en god gammel krønike, som
har levet i slægten et århundrede igennem. Men sådan er
sandheden. Lad det være en trøst for dem, der holder af
eventyr, at myter er sejglivede. De plejer at overleve!

Far og hans søskende

En sværmerisk ung svigerdatter sagde engang til Storebedste: »Hvor måtte det have været dejligt for Dem, om De havde fået lov til at se alle Deres nitten børn vokse op omkring Dem.« Den gamle så undrende på den lille tosse og spurgte: »Hvad ved hun om det? Tror hun ikke, jeg har rigeligt i de fem lange rækler, som lever?«

Det var den vante tone, men på en måde havde hun ret (altså lige bortset fra det med antallet). Hun havde pryglet ungerne hver dag for at gøre dem til ordentlige mennesker. Da de blev for store til lussinger, regerede hun over dem med sin viljestyrke og sin hvasse tunge. Og man kan godt sige, at metoden virkede, for sønnerne blev faktisk ordentlige mennesker, velopdragne, pligtopfyldende og velansete. Men de undgik moderen, hvor de kunne. Fremmede satte hende højt og berømede hendes sjælsstyrke og hendes friske måde at være på; men hendes egne . . . jo, på en måde blev de nok ved med at respektere hende, og i en påfaldende grad kom de til at dele hendes tankesæt. Men de holdt sig på afstand. »Selvfølgelig ved jeg godt, at de labaner ikke kan døje mig«, sagde hun til svigerdatteren, »men de var gået i hundene inde mellem alt krapylet i baggårdene, hvis ikke én havde været over dem. Begribeligvis forstår de det ikke selv. Hoveder har de jo aldrig haft. Krøller i håret og balsam i skægget *det* har de; men indeni: Sengehalm, min go'e! Og så«, fjøede hun til, »så tror I unge, Herren hjælpe mig, det havde moret mig at have en to-tre gange så mange!«

Nu ved vi, at Storebedstes domme skal tages med en forsvarelig skefuld salt. Hun kunne lide at se folk måbe. Sønnerne var ikke, som hun sagde, dårligt udrustede. Ganske vist var ingen af dem læsehoveder. Måske kan man også – hvis man vil følge den ellers noget mislige skik at dømme en hel søskendeflok over en bank – sige, at deres horisont ikke var altfor vid; der var ikke megen flugt over deres fantasi; men inden for de grænser, som natur og milieu havde afstukket for dem, hævdede de sig på udmærket måde. Vi skal nu se, hvordan det gik dem.

Først skylder vi dog at sige lidt om den eneste søster, som blev voksen. Hun var allerede ude af billedet, da Storebedste foldede sig ud om »ræklerne«, og derfor blev hun ikke taget med i beskrivelsen. For øvrigt havde hun nok fået en anden karakter end brødrene, for mor og datter stod på en anden fod med hinanden, end tilfældet var med sønnerne.

Hendes navn var *Henriette Caroline*, og det var hende, som fik den sjældne entré som førstefødt på selve bryllupsdagen. Hun skal have været en mild og glad sjæl, tidlig moden og som storesøster hurtigt udstyret med beføjelser som underbefalingsmand i det urolige kompagni. Men hun brugte sin myndighed med søsterlig kærlighed, og brødrene hang ved hende, som var hun en juleengel. En gang i begyndelsen af 70'erne blev hun gift med en sergent i garden, og med ham fik hun tre børn. Efter den sidste fødsel døde hun af barselseber, 30 år gammel. Inden længe døde også børnene, hvad der fik Storebedste til i fremtiden altid at omtale svigersønnen som »ham morderen inde på garderkasernen«. Datteren, der som sagt ellers havde stået hende nær, omtalte

hun mærkeligt nok aldrig mere. Hun var afskrevet ved sin død! Brødrene bevarede derimod mindet om søsteren i mange år. Da min far, længe efter at hun var død, stiftede familie og satte bo, var noget af det første, han foretog sig, at lade fremstille et stort portræt af søsteren og anbringe det på en æresplads i hjemmet. På samme måde skal det være gået hos de andre brødre. »Der kom altid noget, som lignede andagt i stemmerne, når brødrene kom til at tale om tante Caroline«, sagde mor engang til mig, og hun glædede sig øjensynligt over, at de havde mindet om denne søster at samles om.

Caroline var som sagt den ældste af flokken. Hun var godt to år gammel, da hun fik sin første søster. Hun blev født i lejligheden i Grønnegade og døbt i Helliggeist, men hun døde, inden hun blev et år. Hendes navn var *Wilhelmine Dorthea*.

Den næste blev en dreng. Han kom til verden i 1854 og blev ligesom søsteren døbt i Helligåndskirken, hvor han fik navnet *Vilhelm Gabriel*. Han var en af »ræklerne«, som overlevede de farlige barneår i slumkvarteret; han blev 63, og ham skal vi høre mere om.

Men for ikke at skabe for megen uro i fremstillingen vil vi først gøre os færdige med de søskende, der døde som små.

Vi har nævnt Wilhelmine Dorthea, som døde i 1852. Otte år efter fødtes igen en pige. Hun blev døbt *Jacobine Vilhelmine*. Halvandet år senere kom en dreng, som fik navnet *Arnold Ditlev*. Begge døde samme år, som de blev født. I 1866 kom *Alvilda Vilhelmine Cathrine*, døbt i Trinitatis og død samme år (a propos de mange Vilhelm- og Vilhelminenavne:

mon de ikke giver os vished for, at Claus Einfeldts nu ukendte mor har heddet Vilhelmine? De øvrige navne i børnerækken synes at vise, at bedstefar gerne har villet opnævne sine nærmeste hjemme fra Holsten). I 1868 kommer en ny *Alvilda*, denne gang med mellemnavnene *Helene Dyveke*, og endelig den sidstfødte i rækken, *Arthur Georg*, der døde nogle få måneder efter at faderen var død i 1871.

Så skal vi se på dem, der blev gamle, og her begynder vi altså med Vilhelm Gabriel. Han gik for at være den bedst begavede af brødrene, og hans karriere forløb i god overensstemmelse dermed: han steg i graderne og blev på sin vis en anset mand. Som brødrene voksede han op i en baggård i Adelgade, men fjorten år gammel kom han på Hærens elevskole, der dengang havde til huse på Frederiksberg slot. Skolen var vel anskrevet. Drengene lærte ikke blot disciplin og militære færdigheder, de gennemgik ved siden heraf en civil oplæring, som efter sigende ikke lå langt fra realskolernes. Hensigten med at uddanne disse børnesoldater var at skaffe hæren egnede befalingsmandsemner. De kom i geledet som rekrutter, når de var sytten, og kunne, fordi de havde denne forudgående specialuddannelse, være faste befalingsmænd, når de var nitten.

Onkel Vilhelm fulgte den slagne vej. Han blev sergent ved 1. regiment i Kastellet, var en overgang omkring 1875 elev på Hærens gymnastikskole og blev senere selv lærer i gymnastik på Officersskolen. Endnu mens han var i trediverne blev han udnævnt til stabssergent; men nogle år senere fik

han opfordring til at søge ud af hæren, han blev pensioneret, udnævnt til krigsassessor – vistnok landets yngste – og fik stillingen som forvalter – senere kaldet inspektør – i Officersforeningen i København. Denne stilling beklædte han på mønsterværdig måde til sin død i 1917.

Hans nære tilknytning til officersforeningen siger alt forødent om den position, han havde vundet som befalingsmand. En stilling som den, der var tale om, blev selvfølgelig ikke tilbudt en mand uden særlige kvalifikationer.

Men det var ikke blot officererne, der kunne lide ham. Mens jeg var ung, troede jeg, at han var en af de mest kendte og elskede personer i landet. Jeg ved ikke, hvor tit jeg blev spurgt, om jeg var en søn af »Staben i Kastellet«, og altid mødte jeg spørgernes strålende øjne og deres begejstring over den raske, den flotte og elegante, den muntre og slagfærdige stabssergent. »Det var lige netop sådan en, vi københavnerne kunne bruge«. Senere dæmrede det for mig, at der var flere gamle kastelssoldater i København end andre steder i landet. Hans berømmelse var lokal, men den var ægte, og den varede til længe efter hans død.

Alt dette må en slægtshistoriker notere sig og bringe videre. Onkel Vilhelm var en personlighed ud over det almindelige. Men han var ikke for ingenting sin moders søn. Han var tilsyneladende sikker og ukompliceret, men i virkeligheden en splittet natur med den samme mærkelige trang til at figurere og skabe myte omkring sig. En eller anden har formodentlig sagt ham, at han var landets flotteste underofficer, og dette ideal har herefter bestandig stået ham for øje;

ingen skulle være mere frisk, ingen dygtigere, ingen overgå ham i militær anstand eller militær velklædthed.

På denne baggrund var det, mandskabet berømmede ham som en guttermand, medens officererne tog ham til sig for hans smidige, korrekte, altid værdige og venlige væsens skyld.

Begge dele var på en måde roller, han spillede. Nok var han mest sig selv, når han havde militæratmosfæren omkring sig; han havde jo levet i den ånd helt fra drengene. Men udenfor tjenesten var han anderledes, dér var han en misantrop, en usikker ensom særling, genert og sygeligt bange for at få folk ind på livet af sig. Der skal særlige psykoanalytiske evner til at skabe en helhed ud af disse modsætninger. Naturligvis har familiekredsen fæstnet sig mest ved privatmanden, og om ham verserer der stadig historier. Betegnende er f.eks. den aftale, han traf med en kollega i nabo-lejligheden i Kastellet. Selv var han ungarl, og ordningen gik ud på, at nabokonen skulle lave hans middagsmad. Men han ville ikke se en fremmed kvinde indenfor sine døre, og endnu mindre kunne han få sig til at sætte sig til bords i en fremmed lejlighed. Altså blev det aftalt, at han på et bestemt klokkeslet hver dag ville åbne et vindue ud mod kaserne-gaden, så skulle nabokonen stille maden i vindueskarmen og præcis en halv time efter hente de tomme tallerkener samme sted. Parterne så ikke hinanden og vekslede ikke et ord i årevis – så sær og folkesky var den friske københavner og den slebne diplomat. Da jeg var syv år gammel, kom jeg til at bo i Kastellet, fordi far da blev våbenmester og fik tjene-stebolig i Elefantstok. Jeg havde aldrig hørt om nogen onkel Vilhelm, men en skolekammerat udpegede ham for mig, og

en aften, da han sad og røg sin lange pibe for enden af stoken, løb jeg hen til ham, strøg topsejlet og fortalte frimodigt, hvem jeg var. Det var ham åbenbart en overvindelse blot at se på mig, men han gjorde det dog og svarede: »Nå, ser man det, kan du så hilse hjemme. Farvel min ven.« Siden var vi på hilsefod med hinanden, men der gik ti år, før samtalen blev genoptaget, og den formede sig fra hans side næsten ordret som første gang.

Han døde som sagt 63 år gammel i 1917 – på en måde lige så offentligt og lige så ensomt, som han havde levet. En tidlig søndag morgen faldt han om på gaden ramt af et hjerteslag. Far blev tilkaldt af politiet for at identificere ham. Begravelsen afspejlede, hvor isoleret han i virkeligheden havde været. Der var ikke tyve mennesker i kirken, skønt begravelsen var annonceret. Men hans ry som et sprudlende vitalt, et velbegavet, et velkendt og inderlig afholdt menneske levede altså i mange år – at sige blandt dem, der alene havde kendt ydersiden af hans ejendommelige væsen.

To år yngre end Vilhelm var broderen *Frederik Eggert*. Også han kom på Elevskolen, men den militære stramhed lå ikke så godt for ham som for Vilhelm, og han viste sig også lidt svag i matematikken. Derfor blev han taget ud og sat i smedelære. Som ung svend kom han til beslagsmedien på Tuborg. Her avancerede han hurtigt til mester – så hurtigt, at han efter henstilling fra Philip W. Heyman måtte anlægge stort fuldskæg for at se tilstrækkelig moden ud. Han havde da i et par år været gift med en slagterdatter fra Fre-

deriksberg, Thora Flindt, og med hende fik han fire døtre. I 1890 – da han var midt i trediverne – havde han sparet nok sammen til, at han kunne købe den gamle smedegård på Gentofte torv, og her levede og virkede han til 1928, da han døde 72 år gammel.

I mine drengears private taksering stod onkel Frederik som min *rare* farbroder. Han kunne smile til børn, han talte venligt til folk, og man følte sig velkommen i smedegården, enten man var på søndagsvisit med familien, eller man i ferietiden faldt alene ind på en hverdag, når der var liv og larm i smedien. Der var hygge i de lave stuer og en sært fremmed og fængslende kolorit over livet i den sodede smedie. Det sidste var jeg åbenbart ikke den eneste, der syntes. Hall Jensen begynder sin bog »Fra Sundet til Søen« med ordene: »Kan du huske torvet fra den tid, da den gamle smedie lå der med den åbne halvdør ud mod gaden? Skæret fra essen blafrede derindefra, og man hørte den klingre virksomme lyd af hammer mod ambolt. Gamle smed Einfeldt var en herlig skikkelse, garderhøj, rank trods alderen, typen på den gode gamle håndværker . . . Han var prægtig at se, når han stod ved ambolten med opsmøgede ærmer og blottet bryst og svang hammeren i skæret af essens ild.«

Dette med udseendet fulgte ham til hans grav. I kirken sagde provst Schepelern ved hans kiste: »Når vi så mester Einfeldt komme ned ad gaden i sin blå arbejdsbluse og med sit store skæg, var ingen af os i tvivl om, at her gik Gentoftes smukkeste mand.«

Alle i den lille by kendte smeden, og livet igennem stod

der respekt om ham både som håndværker og som den gode solide borger. I byens historie er han noteret som medstifter af flere af de foreninger, som endnu består og betyder noget i Gentofte. Heraf må man dog ikke slutte, at han nogensinde var ivrig efter at komme i rampelyset, tværtimod, initiativet har altid været andres, man har blot villet sikre sig smedens navn for at skabe tillid til det, der skulle dannes. Selv lignede han sine brødre deri, at han følte sig usikker, når han bevægede sig uden for sine nærmeste cirkler – for hans vedkommende uden for familien, værkstedet og kundekredsen. Han så op til alle dem, der kunne noget og var noget; han var fuld af respekt for byens honoratiores, på ingen måde snobbet, altid med værdigheden i behold, men beskeden i sin tro på, at nogen skulle interessere sig for, hvad han – drengen inde fra Adelgade – mente om offentlige sager.

På den anden side var han striks i kravene til sin nærmeste omgang. Han måtte f.eks. opgive at holde læredrenge, fordi han ikke kunne tåle at se nogen kludre med et stykke værktøj. Svende, der forså sig, blev sat på gaden uden nåde og uden varsel – ingen skulle sløse med arbejdet fra Einfeldts smedie, kunderne skulle være sikre på, at de blev ordentligt betjent.

Og som han var streng på værkstedet, var han patriark af den gamle skole i sit hjem. Tingene skulle gå efter fars hoved. Han talte aldrig højt, tonen var venlig, men hans kvindfolk kendte deres plads!

Selvfølgelig snød de ham, efterhånden som de kom op i årene. De måtte f.eks. ikke gå til bal, fordi det kunne føre

til hvad som helst, og ingen måtte kunne sige noget om smedens døtre! Men onkel gik tidligt i seng, fordi han skulle op klokken fem om morgenen. Og når han var faldet i søvn om aftenen, listede de unge sig ned ad loftstrappen. Her stod tante Thora parat med stadsen, og så kom pigebørnene til dans alligevel. Sådan lempede man sig igennem, hvor man syntes, at smedens fordomme var en streg for slemme. Men hele husstanden vidste, at han kun ville det bedste for dem, og trods de små uregelmæssigheder stod det klart, at de ikke blot havde respekt for ham, men at de holdt af ham som den hædersmand, han var.

Onkel Frederik døde som sagt i 1928. Tante Thora var død to år forinden. Jeg husker hende som en lille sød og glad kone. Hun har sikkert haft sit besvær – også med andet end at balancere mellem den strenge husorden og naturkræfterne i den livsglade ungdom. Men besvær tyngede tilsyneladende ikke hendes sind. Hun ejede en naturlig godhed og et frisk humør, som øjensynligt bar hende over alle skær. Hun blev 76 år gammel.

Efter at forældrene var borte, blev smedien revet ned, og på grunden lod døtrene opføre en af de moderne forretnings- og beboelsesejendomme, som nu – sammen med andre lignende – indrammer Gentofte torv – til glæde og nytte for mange, men altså til stille vemod for lokalhistorikerne, som åbenbart gerne havde set essens ild blive ved at flamme på dette sted.

☆

Den næste af fars brødre var *Emil Julius*. Om ham ved vi ikke ret meget. Han blev født i 1858 og kom fjorten år gam-

mel i smedelære samme sted som Frederik. Som ung svend fik han arbejde i Herstedøster. Her blev han kendt med mesterens plejedatter *Eline Sørensen*, som han senere blev gift med. Hun var en smededatter fra Ammindrup ved Helsingø, født samme år som Emil. Efter at have boet nogle år i København overtog de unge smedien i Herstedøster, men onkel kunne ikke få forretningen til at gå, og han søgte derfor ind som formand eller mester i Frihavnens grovsmedie, hvor han herefter fik sin daglige gerning, til han døde i 1909. Han blev altså 51 år gammel. Fra de få gange, jeg så ham, husker jeg ham som en imponerende skikkelse, høj, rank og værdig, men gerne lidt afvisende, lidt fjern og afmålt af væsen som den ældre broder Vilhelm.

Når jeg ved så lidt om onkel Emil, er det fordi der så at sige aldrig blev talt om ham i mit barndomshjem. Om han i almindelighed var folkesky, kan jeg ikke sige, men han var mærkelig. Det skete, at han havde et og andet at tale med far om, men han ringede aldrig på døren. I timevis kunne han gå uden for vinduerne, indtil nogen tilfældigt opdagede ham inde fra. Så gav vi signal til far; han tog frakke på og gik tur et par timer med sin bror, men hvorhen de gik, og hvad de drøftede, har jeg aldrig fået nogen fornemmelse af. Det blev aldrig berørt hjemme. Mor var påfaldende uinteresset i at høre noget om den svoger. De var på en eller anden måde kommet på tværs af hinanden.

Rimeligvis har han været en god håndværker og en pålidelig leder af smedien i havnen, men han var kort for hovedet, og så bøs ud, så man godt forstår, hvor svært det har været for ham at holde kunder til sin egen smedie.

Han må imidlertid have været en god ægtemand, for tante Line sørgede oprigtigt i mange år over hans død. En gang, mens han levede, var de tre svigerinder, Thora, Line og mor, sammen ved en eller anden familiefest, og de kom i fortrolig snak om, hvor brødrene havde deres særheder fra. »Særheder!« brusede tante Line op, »Emil har ingen særheder. Måske ser han streng ud, men han er et hjertemenneske; ingen har nogensinde haft en bedre mand end jeg«. De andre så lidt forundrede ud, også fordi Line altid var den stilfærdigste og mest tilbageholdende af dem, men så tog slagterdatteren Thora sagen af bordet med en munter bemærkning om, at én ting kunne de i hvert fald være enige om: at deres mænd var dem *tro*. »Jeg har aldrig«, sagde hun, »kendt tre kønne mandfolk, der har været så bange for piger«. Hermed var sagen uddebatteret. »Bange for piger« det kunne svigerinderne med et smil skrive under på. De havde alle tre i deres ungdom måttet være næsten skamløst aggressive for at få ungersvendene til at nærme sig.

Tante Line døde i 1925. Sandsynligvis har hun fået lidt pension fra Frihavnen. Hvad hun der ud over behøvede til sin meget beskedne husførelse, tjente hun ved at være garderobekone i Det kgl. Teater.

Den pudsige episode ved kaffebordet refererede mor for mig den dag, da Line blev begravet. Jeg bringer den videre her, fordi den i sin ubetydelighed dog er med til at lægge en lille brik i puslespillet om, hvordan disse brødre var.

Efter aldersorden skulle vi herefter bringe far ind på scenen, men vi venter til sidst med ham og beretter først lidt om den yngste af »ræklerne«. Han hed *Sofus Peter* og var født i 1869, to år inden faderen døde. Han kom således til verden, da familien var på den grønne gren, men han fik dårligere vilkår end de andre at vokse op under. Bedstefars død og familiens indkvartering i kælderlejligheden i Borgergade har vel ikke berørt ham synderligt, men da Storebedste flyttede til Frederiksberg og begyndte at gå på arbejde, måtte Sofus i dagpleje hos tilfældige naboer eller på asyl. Senere, da moderen fik fast plads på Frederiksberg hospital, tog søsteren Caroline ham ind til sig på garderkasernen, men da hun døde, måtte han anbringes på Opfostringshuset. Han var da elleve år gammel. Tre år senere blev han sat i formerlære i Holbæk. Men den urolige barndom havde gjort ham mindre stabil end de ældre brødre. Han løb af læren og blev arbejdsdreng i København. Ingen tog sig herefter af ham. Men han bjergede sig selv og blev ganske ung gift med en pige fra Christianshavn. Hun hed Vilhelmine Andersen og var af temmelig tvivlsom herkomst (det lagde hun ikke selv skjul på, tværtimod, hun fortalte glad og gerne om sin letsindige og lystige mor, den djærve »Mutter Økse« og hendes meriter). Selv var Vilhelmine et mønster i alle henseender, flittig og intelligent. Desværre kom ægteskabet ikke til at vare længe. Den unge kone fik tuberkulose og døde lige omkring århundredskiftet.

Herefter blev Onkel Sofus' privatliv efter sigende temmelig vidtløftigt, men han passede dog sit arbejde så godt, at han blev formand på Faxe Kalkbruds filial i Langebrogade, og her var han beskæftiget, til anlægget blev nedlagt. I nogle

år gik han som en slags vicevært i en af familiehaverne i Pilealleen (og fik vistnok et par børn med værtinden, som var enke, men som ikke kunne gifte sig for ikke at miste bevilgingen). Fra denne lidt problematiske, men dog vel ganske behagelige post blev han »på en tarvelig måde«, som han sagde, manøvreret ud af dem, der stod for tur til at overtage beværtningen. Så tog han et job som »banemand« i Københavns Boldklub, men efterhånden var han blevet svagelig; han gik med mavesår og dårligt hjerte. Alligevel var han aldrig arbejdssky; lige til han blev indlagt på Rigshospitalet, sad han nat efter nat og passede telefonen på en lillebilcentral ved Rådhuspladsen.

Han døde i 1933 og blev altså 64 år gammel. Hans sidste adresse var Dannebrogsgade 20.

Onkel Sofus blev betragtet som lidt af et sort får i familien. Men i sine kredse var han en anset og respekteret mand. Og fordi han havde ført en tilværelse, der var så meget anderledes end brødrenes, var han mindre end de hæmmet af reservationer og fordomme. I det ydre lignede han dem fuldstændig – også i sin omhu for garderoben! – men han var mere fri og munter. På en anden måde end brødrene havde han måttet sno sig, det afvekslende liv havde slebet kanterne af ham og gjort ham smidig og omgængelig. Han var faktisk en rigtig udmærket onkel!

Far hed *Arnold Ditlev Alexander*. Han var født den 6. april 1863 i Adelgade nr. 80. Af årsager, som ikke kan efterspores nu, kaldtes ejendommen Ryttervagten, »en grufuld rede« kalder far den i sine nedskrevne barndomserin-

dringer; men huslejen har formodentlig svaret til kvaliteten. Ellers husker han ikke noget fra dette sted, for familien flyttede til sukkerfabrikken, da han var fire år gammel, og først da begynder minderne at dukke op. Han bor i kvarteret en halv snes år og kan derfor huske en del, men han noterer kun de ting, en dreng finder vigtige. Han omtaler næsten slet ikke forældrene og kun lejlighedsvis de ældre brødre. Faderens død får et par ord i en bisætning. Det er livet på gaden, der optager ham. Han lærer at slå med Nyboder-drengene (men bliver for resten aldrig dygtig til det); han taler om lege på Marmorpladsen, som er spændende, fordi man kan klatre omkring i den efterhånden hundredårige kirkeruin. Han lærer gadens figurer at kende: en legekammerat gør ham opmærksom på, at en besynderlig fremtoning, de ser promenerer på Kongens Nytorv, er H. C. Andersen, som – efter hvad kammeraten mener at vide – skal være en kendt mand! Selvfølgelig lægger han sig efter at ryge i en ung alder, først kastanieblade, senere rigtige cigarer til to øre stykket. Udskejelserne foregår oppe på volden. Byen var jo stadig omgivet af gamle fæstningsværker, som på Store Bededags aftener var promenadestier for borgerskabet, men til daglig var tumleplads for gadens ungdom. Der tales om lege, som ikke kendes mere, bl.a. »at synge for betjenten«. Far slutter venskab med en kludekræmmer og får lus (og senere en ekstra endefuld hjemme med påbud om at bryde forbindelsen, hvilket efterkommes med sorg, fordi kludekræmmeren er så flink). En oplevelse, som ikke er taget med i manuskriptet, men som far flere gange talte om, var, at han nær var sluppet for prygl på sin 9-års fødselsdag. »Men ud på aftenen ramlede det alligevel«, sagde han, »ikke fordi mor ville ødelægge fødselsdagen, herom var der ingen bagtanker, for hun

anede ikke, hvornår nogen af os havde fødselsdag. Men jeg var vel blevet overmodig og skulle så have min omgang«.

Seks år gammel kom han i Sølvgades skole. Han fortæller om lærerne, særlig om hr. Gebauer, der var en prægtig gammel mand, som var elsket i klassen. »Til hans fødselsdag forærede vi ham et pipebrædt til 1 kr. og 33 øre. Den dreng, der købte det, var søn af en marskandiser, og jeg er ikke sikker på, at pipebrædtet var nyt«.

Familiens ændrede position omtales som sagt ikke direkte i optegnelserne, men forandringen giver sig alligevel tilkende.

Ved siden af skolearbejdet kom ved faderens død den betydningsfulde ekstra opgave at finde en plads, som kunne give penge til hjælp for familiens fælles økonomi. Otte år gammel bliver han antaget på Fraenckels tapetfabrik i Klerkegade, hvor hans arbejde er at grundfarve tapetbanerne, inden svendene sætter mønstret på. Arbejdstiden er for hans vedkommende fra kl. 6 til 12, og lønnen er 1 kr. 20 øre om ugen. Lidt senere bliver han bydreng for en skomager i Vingårdsstræde, hvor han glæder sig over, at arbejdstiden først begynder kl. 7. Her går lønnen ned med 20 øre om ugen, men så får han til gengæld middagsmad, og kunderne giver drikkepenge. Dem skal han ganske vist aflevere til mester, men skomageren er en honnet mand, som sætter dem i sparekassen og udbetaler drengen hele summen – næsten 70 kr. – da familien flytter til Frederiksberg.

Her ude kommer han i sogneskolen, men lærdomssiden

af tilværelsen optager ham åbenbart ikke meget, for han omtaler den overhovedet ikke i sine erindringer ud over lige at nævne skolens navn. Det, der fængsler ham, er arbejdspladserne. Han begynder på porcelænsfabrikken »Alumina«, men bliver afskediget, fordi en ny fabrikslov forbyder anvendelse af børn under ti år i industrien. Så går han i stedet for til hænde hos et par lokale vognmænd, fejer deres stalde, hugger brænde, hjælper til ved høsten osv. (Vognmændene havde store jorder omkring det sted, der nu hedder Lindevangs-kvarteret). Efter sin tiårs fødselsdag kommer han igen på »Alumina«. En tid arbejder han på tændstikfabrikken »Godthåb« og prøver i det hele taget lidt af hvert – stadig uden at rådspørge nogen derom; moderen har jo sit at passe, og hun stiller iøvrigt aldrig krav til børnene om, at de skal hjælpe hende med penge, men far føler det som en æresforpligtelse at komme hjem med 2 kr. om ugen. Det svarede lige til huslejen.

Den 15. april 1877 bliver han konfirmeret i Frederiksberg kirke. Da moderen samme måned skal flytte til hospitalet som fast stuekone, og hjemmet derfor skal opløses, må han have en plads med kost og logi inden 1. maj. Selv ville han meget gerne have været på Elevskolen eller ind i garden som piberdreng, men dette ønske havde svogeren og Vilhelm sat sig imod. Så får han mulighed for at komme i bagerlære, men meget fornuftigt råder søsteren fra, fordi faget kræver så meget natarbejde, og enden på historien bliver, at han ligesom Frederik og Emil kommer i smedelære. Selv var jeg nærmest ligeglad, siger far. Smed eller bager, det var for mig nogenlunde det samme, begge dele betød kun en omvej til det mål, jeg havde sat mig: at komme ind i hæren – og blive der.

Lærestedet var en vogn- og beslagsmedie ved Kalkbrænderihavnen med syv svende og syv lærlinge. Optegnelserne gør meget nøgternt rede for, hvordan arbejdstiden og lønnen er, hvordan læredrengene bor, og hvad de får at spise. Nu om dage ville man ikke turde byde en rovmorder den behandling, men sådan var vilkårene antagelig mange steder. Far går i hvert fald ikke i rette med mesteren, som på sin vis var en rar mand og en dygtig håndværker, men åbenbart en slet forretningsdrivende. Det hændte, at arbejdet måtte ligge stille i halve eller hele dage, fordi manden ikke kunne rejse kapital til en halv tønde smedekul. Virksomheden holdt sig dog oven vande i de fem år, der var fars læretid. Som aftalt blev han svend i 1882. I sine optegnelser noterer han som et kuriosum, at han var den første siden 1862, som var blevet udlært på dette sted. Hver eneste af hans lærekammerater og alle deres forgængere i tyve år var stukket af før tiden. Selv om erindringerne som sagt ikke holder rettergang over mesteren, giver oplysningen om denne konstante lærlingeflugt jo nok mere end en antydning af, at vilkårene har været usle selv med datidens målestok.

Forøvrigt var det lige ved, at heller ikke far var blevet svend her fra værkstedet på Nye Kalkbrænderi. Et halvt år inden læretiden var udløbet, opstod der strid mellem mester og svende om, hvilket arbejde lærlingen måtte sættes til, og mesteren følte sig så krænket, at han for at ramme svendene truede med at lade drengen gå. Han kunne uden videre have gjort det, fordi der ingen lærekontrakt var. Men der skete det ejendommelige, at en kreds af gamle kunder blandede sig i sagen. De erklærede, at de ville gå andre steder hen med deres arbejde, hvis Arnold ikke blev gjort til svend – han

skulle ikke undgælde for en konflikt, som andre havde skabt over hovedet på ham. Hermed løstes problemet; far blev udlært, og han arbejdede endnu et par måneder på lærestedet. Så tog han ud på landet og begyndte som svend hos et gammelt smededynasti i Kongens Lyngby.

Fars lille håndskrevne erindringsbog slutter med udløbet af læretiden. Når den ikke er ført videre, er det antagelig, fordi mors bog »Hverdage« nu tager tråden op. Et par måneder efter, at den unge svend er kommet til Lyngby, træffer han den 20-årige Johanne Nielsen, der stammer fra egnen og nu har hjemme i en virksomhed midt i byen. De forlover sig. »Det vil sige, mor forlovede mig«, plejede far at korrigere, når han senere mindedes de dage. Men forenet blev de altså, og da både forlovelsestiden og alle årene derefter er beskrevet i »Hverdage«, har han vel anset det for tidsspilde at føre sine egne optegnelser videre.

Når vi senere kommer til mors livshistorie, får vi lejlighed til at beskæftige os lidt mere med fars personlighed. – Han fik sin vilje og blev underofficer, og han fik noget af Vilhelms væsen, måske knapt så sleben som han, men nok med mere ægte menneskelig forståelse; korrekt i det tjenstlige, men aldrig uden lune. Kollegerne gjorde ham til bestyrelsesmedlem i Underofficersforeningen. Senere blev han formand for Teknisk Korps' soldaterforening. For så vidt var han mindre reserveret end brødrene, og i modsætning til dem blev han med årene en stor læser, han havde sans for musik og interesse for det offentlige liv. Dog altid på afstand! Den civile verden var ham trods alt så fremmed, at han nødtigt vovede sig for langt ind på dens gebeter.

Far ville gerne have været garder, men sessionen havde på grund af hans uddannelse bestemt ham for »Manegen«. Det ville for hans vedkommende sige, at han skulle på Landbohøjskolen og uddannes videre til militær beslagsmed. På en eller anden måde lykkedes det ham at få denne bestemmelse omstødt og efter sit heftige ønske at blive »rigtig soldat«, dog ikke ved garden, men ved den del af artilleriet, som senere blev til Teknisk Korps. Efter sergentskolen kom han til Søbefæstningen, og her blev han til 1901. Så vendte han som oversergent tilbage til Korpset og gjorde tjeneste her, til han nåede aldersgrænsen i 1923. Fra 1911 var han stabssergent og kommandounderofficer ved Hærens Laboratorium.

Efter sin afgang fik han et pensionistjob ved landbefæstningen med tjenestebolig i Brøndbyøster. Det varede i ti år, altså til han blev 70. Så flyttede far og mor til Gentofte, hvor de fik endnu et par gode år, men herefter var det slut for fars vedkommende. Han havde været rask hele livet, men nu fik han en lungebetændelse, og den døde han af på Amtssygehuset den 23. juni 1935.

☆

Af det, som her er sagt om de fem brødre, kan man få det indtryk, at de var ret forskellige. Når man prøver at karakterisere, falder man jo let for tilbøjeligheden til at fremhæve det, der skiller. Selvfølgelig *var* der forskel på dem. Deres evner var ikke ens, de kom ud for ulige vilkår, de påvirkedes også af de ægtefæller, de fik (eller ikke fik) og af det familieliv, der groede op omkring dem.

Men i mange afgørende træk var de alligevel påfaldende ens. De var sikre i alt det ydre, de satte en ære i at være perfekte i deres arbejde, og de var – som vi hørte før – trofaste ægtemænd. I alle henseender var der borgerånd i dem, ingen af dem blev hængende i Adelgade-milieuet, men de var også ens deri, at deres ærgerrighed aldrig stiledede mod det høje; de ville gerne tilvejs, *men ikke for meget!* De hørte ikke hjemme i »kancelliet«. For så vidt var de beskedne folk. På den anden side kunne de blandt deres egne være selvhævdende nok. De var lidt sære allesammen, lidt »indviklede«, bundne af fordomme, og meget sårbare; de skulle omgås med varsomhed. Men som sagt: gode borgere, hædersmænd. Ægte børn af »Storebedste«.

Videre op til 1971

Inden vi begynder på »Strejflys II«, skal vi lige se på, hvilke børn og børnebørn – og børnebørns børn – der er kommet til i familien på fars side; men da vi herved nærmer os de nulevende, må vi holde os mere til at registrere end til at karakterisere. Af grunde, som enhver vil forstå, bliver fremstillingen herved mere kortfattet, mere skematisk, mere farveløs; men det får være. Næste generation kan grave!

Den ældste af fars søskende, *Caroline*, fik som nævnt tre børn med »morderen på garderkasernen«. (Han hed Alfred Ibsen og var en udmærket mand). Men børnene døde som ganske små, og jeg har ikke søgt i arkiverne efter deres navne.

Vilhelm var ugift og havde ingen børn.

Frederik havde fire piger med tante Thora. De hed *Marie* (f. 1878), *Ingeborg* (f. 80), *Olga* (f. 82) og *Vilhelmine* (f. 85) – alle født i København, men i deres opvækst kendt som »de fire kønne smededøtre fra Gentoft«.

Marie blev ikke gift. Smeden satte sig imod, at hun forlovede sig med den mand, hun holdt af. (Sådan kunne fædre være dengang. Og sådan var døtre!) Hun tjente først som »herskabsstuepige«. Senere var hun i mange år ansat i garderoben på Hovedbanegården. Da forældrene blev gamle, opgav hun hvervet her og forestod husførelsen hjemme. Efter at smedegården var revet ned og den nye ejendom op-

ført og udlejet, kunne hun leve af sine penge. Foruden arven fra forældrene havde hun en halv snes tusind fra onkel Vilhelm (som havde været en god økonom, og som – meget forståeligt – havde testamenteret, hvad han ejede, til denne niece, der var den eneste i familien, som rigtigt var på talefod med ham). Det bør iøvrigt siges om Marie, at hun var et venligt og fint fungerende kontaktorgan til alle sider. Lige til sin død førte hun en omfattende korrespondance med alle familiemedlemmer. Hun kendte – og huskede – hver en ting, der foregik i omgangskredsen – og ikke mindre hvad der tidligere var foregået. Meget af det mere personlige stof, som her er fortalt om de gamle i slægten, bygger på Mariens beretninger. Hun var en Einfeldt af ydre, havde måske også lidt af Einfeldt'ernes begrænsninger og deres fordomme, men hun var en glad sjæl, åben og meddelssom. – I påsken 1957 var hun på en biltur i Sønderjylland. Her ramtes hun af en færdselsulykke, der kom til at binde hende til sengen de sidste fire år, hun levede. Med sorg i hjertet måtte hun opgive sit hjem i Gentofte og tilbringe resten af sit liv i en sygeseng på »Nybrogård«. Ved sin død i 1961 var hun 83 år gammel, gæv og åndsfrisk til det sidste.

Ingeborg blev regnet for det gode læsehoved i familien. Hun tog præliminæreksamen – det var hun den første i slægten, der præsterede. Efter eksamen var hun en tid huslærerinde på landet, men hun vendte tilbage til København og blev korrespondent i et af rederierne. I 1908 blev hun gift med den 32-årige bygmester Jørgen Jensen, som i mange år var forstander for Den jydsk Håndværkerskole i Hadsten.

Ved giftermålet så man i familien med nogen ængstelse på, hvordan den spinkle, sirlige kontordame ville klare sig som forstanderkone på en kostskole med en elevflokk på hundrede robuste håndværkere. Men det gik over forventning. Hun blev en dygtig højskolemor og en populær personlighed ikke alene på skolen, men på hele egnen omkring den.

I 1944 trak Jørgen Jensen sig tilbage fra lederstillingen (og blev nogle år senere dagens mand i aviserne ved i sit otte og halvfjerdsindstyvende år med egne hænder at bygge en anselig villa til sig og Ingeborg i stedet for tjenesteboligen på skolen). Han levede til 1964. Ingeborg døde to år efter og blev altså 86. – I ægteskabet var der en søn:

Arne Einfeldt (f. 12) nu ingeniør ved Hedeselskabets afdeling i Slagelse, gift med Lulu Hansen fra Odense (f. 19). De har tre børn: *Jørgen* (f. 41), *Ole* (f. 45) og *Helle* (f. 46).

Jørgen Einfeldt er ingeniør i København, gift med bygningkonstruktør Gudrun f. Juul-Pedersen. De har en søn:

Allan (f. 68).

Ole Einfeldt er lærer i Jordrup ved Kolding, gift med sygehjælper Anne Grethe f. Bovbjerg. De har to børn:

Susanne (f. 68) og

Lars (f. 71).

Helle Fagg er sygeplejerske i Århus. Hun har en tid været gift i England, men er nu alene med datteren

Heidi (f. 71).

Olga – den tredie af smedens døtre – lignede de ældre søstre i den flid og omhu, hun lagde i sit arbejde. Jeg er senere i livet kommet til at kende hendes chef fra årene, før hun blev gift. Det var den store bødkermester John Jacobsen fra

Wilders Plads, og så tit vi sås betroede han mig, hvor stortartet denne frøken Einfeldt i sin tid havde været som førstedame på hans kontor.

Man kunne have ønsket hende en smule af Storebedstes evne til også at kaste savn og sorger over bord, når livet gik hende imod. Hun kom ind i et ægteskab, der havarede, og det tyngede ganske åbenbart på hendes sind i mange år. Men hun var alle dage et godt og venligt menneske, især venlig overfor børn. Sit daglige udkomme tjente Olga som en betroet medarbejder ved Gentofte kommunes tekniske forvaltning. Hun blev 59 år gammel. – I ægteskabet var der en dreng og en pige: *Erik Einfeldt Schubert* (f. 1909) og *Ellen Schubert* (f. 10).

Erik er civilingeniør i København, gift med Inger Jørgensen (f. 11), lærerinde fra Zahles Seminarium. Der er fire børn: *Lone* (f. 35), *Anne Mette* (f. 38), *Jørgen Ulrik* (f. 42) og *Michael Steffen* (f. 45).

Ellen – Eriks yngre søster – er gift med fhv. seminarielæktor i Silkeborg Paul Holm (f. i Hadsten i 1910). De har to døtre: *Merete* (f. 45) og *Dorte* (f. 47).

Merete er lærerinde på Silkeborg Seminarium,

Dorte er under uddannelse i København som socialrådgiver.

Vilhelmine fik som den yngste af de fire smededøtre friere tøjler end søstrene. Da hun var ved at blive voksen, var forældrene ved at blive gamle. De tog ikke tingene så tungt mere. *Ville* fyldte smedegården med sang og musik. Hun spillede vaudevilleelskerinder med det unge borgerskab i Gentofte, hævet over normer og tabuer, kort sagt avantgarde-fjerdedelen af smedens døtre.

Senere fik hun sit at slås med. Først et kortvarigt mislykket ægteskab, så mange alvorlige sygdomme, og da hun kom ind i et nyt – og godt – ægteskab med den unge boghandler Valdemar Drøhse, gav konjunkturerne ikke altid den medvind, man gerne havde set. Ny sygdom kom til, i de seneste år også for Valdemar. Han døde på et sygehjem i Århus i 1951. Boghandelen lå i Hadsten, og den måtte Ville forestå efter hans død. I 1958 solgte hun forretningen og flyttede til Århus, hvor hun fik nogle rolige år, indtil hun døde i 1966. Et velbegavet barnebarn, som er lærer, har skrevet om hende, at hendes gemyt alle dage fordrede og fremkaldte situationer, der akkumulerede sig selv, men at hendes liv til trods herfor stod så stærkt og uspaltet, at selv de voldsomme hændelsesforløb, hun kom ud i, altid var i dyb overensstemmelse med hendes natur. »Denne overbygning oven på den traditionelle Einfeldt'ske opdragelsesballast, gjorde hende til en dynamisk medskabning, som virkede dragende, og som for os børnebørn gjorde hende til en institution, overfor hvem generationsforskelle ikke eksisterede. Denne overbygning af mere tidløse egenskaber hindrede hende i at blive gammel i gængs forstand«.

I Villes ægteskab med Valdemar Drøhse var der tre børn: *Carl* (f. 10), *Erna* (f. 12) og *Inge* (f. 20).

Carl er forretningsmand i Esbjerg, gift med *Else Dalgaard* (f. 14), datter af tømrmester *Dalgaard* i Lemvig. De har en søn:

Jesper (f. 43), som er tandlæge i Schweiz, gift med sygeplejerske *Mariane Henriksen* fra Augustenborg (f. 49).

Erna er gift med seminarielektor, cand, mag. Aage Helweg Glenstrup i Højbjerg ved Århus. De har fire børn: *Jørgen* (f. 41), *Ib* (f. 43), *Jan* (f. 45) og *Jytte* (f. 50).

Jørgen er cand. mag. og adjunkt ved Slagelse Gymnasium, gift med en englænderinde, Jill Shepard. De har en søn:

Arne (f. 69).

Ib er stud. mag. i Århus.

Jan er lærer på Langeland, og

Jytte går på seminariet i Odense.

Inge – Villes yngste datter – er gift med fabrikant Kaj Andersen i Århus (f. 19). De har en datter *Hanne* (f. 46), som er stud. mag. i Århus, gift med Carsten Ehlers, stud. merc. sammesteds.

Det var smedemester Frederik Einfeldts efterkommere indtil nu. Så vender vi tilbage til hans yngre broder Emil. Han havde med tante Line en datter, som hed *Juliane* (f. 1884). Jeg husker hende som en glad og frejdig ung pige, da hun boede med sine forældre på Østerbro, men jeg har ikke haft forbindelse med hende i mange år. Hun blev gift med telefonformand Rudolf Eilersen i København (senere Holbæk). I 1947 blev hun enke, og nu bor hun som pensionist i Slagelse, 87 år gammel.

I Julianes ægteskab er der en datter:

Elly (f. 05), gift med distriktsmontør i KTAS Ole Jensen i Slagelse. De har to børn: *Finn* (f. 32) og *Rita* (f. 42).

Finn Einfeldt er laboratoriemekaniker på Risø, gift med Jytte Christensen fra Slagelse. De bor i Himmelev og har to børn:

Annie Einfeldt (f. 58) og

Vagn Einfeldt (f. 65)

Rita er gift med Per Lund-Henriksen, lærer på Geelsgårdens Kostskole i Virum. De har to børn:

Ania Britt (f. 69) og

Pia Anna (f. 71).

☆

Sofus – den yngste af »Storebedste«s lange rækker – havde med tante Vilhelmine en datter, som hed *Valborg*, født i 1895. Sytten år gammel fik hun en datter, der kom til at hedde *Yelva Marie Einfeldt*. Både moder og datter skal være døde som unge. De findes dog begge ved folketællingen i 1916 boende i Klerkegade 30. Valborg var da gift med fiskehandler Eiler Jensen (født i Roskilde i 89). Yelva er på skemaet opført med efternavnet Jensen, men forældrene har ladet hende beholde Einfeldt som mellemnavn. Fra 1920 drev Eiler og Valborg Jensen et vaskeri på Christianshavn, men det har ikke været muligt at følge nogen af dem videre, da mundtlige oplysninger mangler, og kirkebøger og folketællingslister m.v. fra senere år ikke er fremme i arkiverne endnu.

☆

Arnold og *Johanne* – d.v.s. far og mor – fik fem drenge og en pige, men de to af drengene døde, inden de blev to år gamle.

De, der levede og blev voksne, var *Holger Ditlev* (f. 87), *Robert Anders* (f. 94), *Inger Marie* (f. 96) og *Viggo Valdemar* (f. 1900).

Holger tog prælimenæreksamen og ville herefter have været på seminarium. Det var der imidlertid ikke råd til, og i stedet for kom han på Søværnets Ingeniørelevskole. Han endte dog som skolemand alligevel. I en periode, mens han var undermaskiningeniør i Teknisk Korps, begyndte han at undervise på Teknisk Skole i København. Det stod hurtigt klart, at han var en god lærer. Flere og flere opgaver blev lagt på ham – eller han tog selv initiativet til dem – nye fag skulle indarbejdes, nye lærebøger skrives o.s.v., og skolegerningen optog ham efterhånden så meget, at han besluttede at kvitte ancienniteten i forsvaret og gå ind i Statens tilsyn med Håndværkerundervisningen. I 1929 fik han tilbud om at blive forstander for Teknisk Skole i Helsingør, en opgave, der fristede bl.a. ved de muligheder, den frembød for uddannelse af maskinkonstruktører og maskinofficerer. Det lykkedes ham at føre skolen frem til en meget smuk position; men arbejdet i Helsingør kom kun til at vare i tolv år. I 1941 brød en gammel sygdom op, og han døde, kun 53 år gammel.

Holger var et lyst hoved. Han skrev godt, var fuld af energi og fantasi, i visse henseender nok lidt af en bohème, uden større respekt for boghorderdyder, og uden ærefrygt for tjenestereglementer, »den mest civile i hær og flåde i ti menneskealdre« sagde en af hans gamle kammerater fra Ingeniørelevskolen om ham ved en lejlighed; men et jern til at arbejde og sætte ting i gang. Og et forbillede i sit familieliv (hvis man kan sige sådan om et menneske, der masede og

regerede på sine arbejdspladser fra klokken 8 til 22 så at sige hver dag).

I 1911 var han blevet gift med Hilda Christiansen fra Lyngby (1888–1941). De fik en datter:

Grethe (f. 12), der som voksen blev uddannet på »Niels Brock« og herefter kom ind som sekretær ved Teknisk Selskabs Skole i København. I 1941 blev hun gift med landsretssagfører Alfred Levysohn (f. 04). De har to sønner: *Per* (f. 43) og *Morten* (f. 49).

Per er læge på Amtssygehuset i Glostrup, og
Morten studerer jura.

Robert skal jeg af gode grunde ikke karakterisere, men nøjes med at notere efter trykte kilder: Realeksamen i 1909, herefter i lære som kunstsmed. I 1917, efter soldatertid og et par svendeår, antaget som journalistisk medarbejder ved Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Håndværk med folketingsarbejde som speciale. I tre år medlem af bestyrelsen for Rigsdagens presseloge. Studentereksamen fra aftenkursus i 1922. Begyndt at læse statsvidenskab, men studierne standset efter henstilling fra en ny arbejdsgiver – Landsforeningen Dansk Arbejde – som nødtigt så sin nyengagerede sekretær dele sine interesser for meget. I 1939 leder af Landsforeningens kontor, fra 1949 med titel af direktør. – Ved siden af selve metier'en ulønnede hverv i Journalistforbundet, Fagpresseforeningen, forskellige kunsthåndværkerorganisationer, Købestævnet, næstformand i Københavns Roklub, formand for Københavns Turistforening og i 6 år medlem af forretningsudvalget for Danmarks Turistfor-

ening. – Efter 42 års virke i Dansk Arbejde pensioneret i 1963. Udnævnt til æresmedlem og tildelt foreningens guldmedaille.

I 1926 gift med Alvilda Larsen (f. 98). Hendes data følger i »Strejflys III«. – I ægteskabet er der en søn:

Christian (f. 1931), som er underdirektør i Forenede Danske Motorejere, cand. polit. fra 1955. Gift med tandlæge Inger Saabye (f. 32), datter af kontreadmiral E. J. Saabye og hustru Karen, f. Rytter. Der er tre børn:

Thomas Christian (f. 60),
Camilla (f. 63) og
Martin Ditlev (f. 66).

☆

Inger Marie (opkaldt efter sin mormor, som bar hende til dåben, og som hverken hed det ene eller det andet!) er altid kun kaldt Marie. Hun var et præmiebarn i skolen og skulle have haft lov til at læse videre, men ved et temmelig uforståeligt fejlgreb blev hun taget ud som fjortenårig og sat i handelsslære i Borgergade – hos flinke mennesker, men med logi i en baggård midt i slumkvarteret. Hun klarede sig imidlertid godt igennem læretiden og avancerede hurtigt i efterfølgende stillinger. I 1920 blev hun gift med Marius Tofte (f. 93), en skippersøn fra Marstal. Han sejlede en tid som maskinmester i ØK, senere var han i over 25 år mester på Sojakagefabrikken i København, dygtig og samvittighedsfuld i sin gerning, rar og venlig som familiemenneske, men plaget af sygdom i sine sidste år. Han blev kun 53 år gammel.

Efter at være blevet enke måtte Marie ud på arbejdsmarkedet igen. En kort tid var hun i postvæsenet, senere kom hun ind som tællerske i Nationalbanken, og arbejdet her passede hun med stor glæde i næsten en snes år, indtil hun i 1966 faldt for aldersgrænsen. – I ægteskabet var der en søn:

Jørgen (f. 24), som nu er overlæge i Haderslev, gift med en gymnasiekammerat fra Christianshavn, *Litzi Pedersen* (f. 23), datter af prokurist Hans Pedersen, København. I ægteskabet er der fem børn: *Hans Christian* (f. 46), *Anne* (f. 48), *Jens Peter* (f. 54), *Niels Jørgen* (f. 56) og *Mads* (f. 65).

Hans Christian studerer medicin i København. Han er gift med børnehavelærerinde *Kirsten Kristoffersen* (f. 45), datter af gårdejer Axel Kristoffersen i Ubby ved Kalundborg. De har to børn:

Ulla (f. 68), og en foreløbig udøbt dreng (f. 71).

Anne er gammelsproglig student fra Katedralskolen i Haderslev, gift med en læsekammerat fra gymnasiet, stud. psych. *Niels Dueholm*, søn af seminarielektor, cand. theol. *Poul Dueholm*, Haderslev. I ægteskabet er der en datter:

Eva (f. 68).

Peter er elev i 3. g i Katedralskolen i Haderslev,

Niels Jørgen er elev i 1. g. sammesteds og

Mads startede sin skolekarriere i 1971.

Viggo – den yngste af stabssergentens sønner – blev snedker på Orlogsværftet, men lod sig efter militærtjenesten indskrive som elev på bygningsdagskolen, først i København,

senere i Odense. I barneskolen havde han ikke været noget lys, men fra bygningskolen bestod han afgangseksamen som nummer 1 af sin årgang. Det var hans mening at fuldføre uddannelsen på Kunstakademiet, men han brød af, fordi tingene dér gik for langsomt efter hans temperament. Kun 26 år gammel begyndte han som selvstændig arkitekt i København. Starten var så utraditionel, at den blev omtalt i bladene. I løbet af femten år fik han gennemført en lang række arbejder i Danmark og Skåne (bl. a. smededøtrenes ejendom på Gentofte Torv). Men da besættelsen kom, gik byggeriet i stå, og da han var afskåret fra at varetage sine interesser i Sverige, mistede han meget af den formue, han havde oparbejdet. Reserverne satte han til sidst ind i en københavnsk møbelfabrik, som han gennemrationaliserede og indrettede på kun at fremstille én vare: den af ham selv tegnede Junoseng. Den er på markedet endnu tredive år efter, men Viggo selv fik ikke stort andet end begyndelsen at se. Fabrikken gik godt, men den sled ham op. Han døde i 1955.

Der er ingen tvivl om, at Viggo i sine modne år som arkitekt følte savnet af en uddannelse på akademiet. Som sine brødre måtte han betale prisen for at være halvstuderet, men han byggede gode huse, og han var almindelig kendt for sit sunde omdømme. I adskillige år var han dommer i Boligretten. Som ægtemand og familiefader blev han med rette skattet højt, og han var en god søn for sine forældre på deres gamle dage.

I 1926 var han blevet gift med en af sine norske kusiner, Dagmar Olsen (f. 98). Hendes data følger i »Strejflys II«. Her skal kun nævnes, at hun er datter af slagtermester Frederik

Olsen på Moss og mors eneste søster, Andrea. – Efter Viggos død førte Dagmar fabrikken videre en tid. Senere – da hun var over tres – tog hun eksamen som ejendomsmægler, men har dog ikke praktiseret i faget. Hun er blevet medindehaver af smededøtrenes ejendom på Gentoft Torv og administrerer den med nidkær omhu på konsortiets vegne. – Hun og Viggo havde en datter:

Marit (f. 29), som tog realeksamen og blev laboratoriemedarbejder på »Novo«, i 1949 gift med cand. pharm. Johan Fabricius, født i Abenrå 1921, nu afdelingsleder på »Ferrosan«. I ægteskabet er der to børn, *Dorthe* (f. 50) og *Niels* (f. 51).

Dorthe er uddannet som teknisk tegner, gift med ingeniør Jan Lohmann i København, og

Niels studerer ved Københavns universitet med det mål at blive mag. scient.

Med dette bind skulle vi være a-jour med Claus Einfeldt's efterkommere.

På baggrund af den megen tale om sukkermesterfamiliens frodighed kan det synes påfaldende, at der nu, efter fem-seks generationers forløb, kun er et halvt hundrede efterkommere i live; men som det vil ses, har der været mange små årgange i tidens løb. – Påfaldende er det måske også, at disse efterkommere allesammen har klaret sig pænt, når man tænker på optakten i Vognmagergade og i forbindelse hermed husker Storebedstes barske vurdering af sine drenge åndsevner. Der må have været *noget* andet end sengehalm i hovederne på dem!

Om dette er der allerede sagt lidt under omtalen af disse sønners egenart. I dag kunne det måske friste med henblik herpå at lede efter mulige arveanlæg og fælles kendetegn op gennem senere generationer. Den slags søgen har sine vanskeligheder. Traditioner og karaktertræk afslibes mere eller mindre fra det ene slægtled til det andet. Ægteskaber tilfører stadig nyt blod og nye anlæg. Men hvis man – med rimelige forbehold naturligvis – gør stillingen op i dag, kan der måske alligevel spores noget, som ligner et slægtspræg. Læreren fra Langeland talte om »den Einfeldt'ske opdragelsesballast«. Det er ikke dårligt set. Einfeldt'erne har virkelig opdragelsesballast i den forstand, at de udretter, hvad de skal, gerne *mere* end de skal, uden at trænge sig på, og med respekt for både skrevne og uskrevne love. Sådan gjorde drengene fra sukkerhuset, og det samme gør deres efterkommere. *De indordner sig*. Ingen af dem er socialt gået til bunds, hver generation er nået et skridt opad, så de aktive årgange nu er læger, ingeniører, pædagoger af alle grader og *deres* børn igen studerende ved universiteter og andre læreanstalter – en udvikling, som kalder på sand medborgerlig agtelse, men også en udvikling, som på slående vis har føjet sig efter de gamles holdning: at en Einfeldt er et pænt og pligttopfyldende menneske, høfligt og lovlydigt, venligt (uden at være overstrømmende indladende!), gerne fremadstræbende, men endelig mådeholdent i sin ærgerrighed! Systemet har ikke haft plads for frie fugle, for banebrydere, for kunstnere eller forskere, for politikere, ja, knapt nok for en fri købmand.

Men som sagt heller ikke for sociale havarister. Einfeldt'erne er af dem, som har slæbt pæne sten til bygningen.